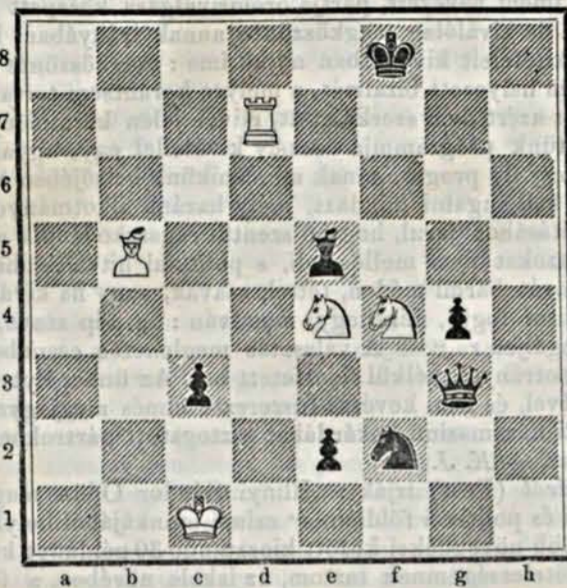


SAKKJÁTÉK.

66-ik sz. feladvány. — Dósa Gábortól (M. Vászárhelyt).
Sötét.



Világos.

Világos indul a 3-ik lépésre matot mond.

Az 61. számú feladvány megfejtése.

(Sperber F.-tól.)

- Világos. Sötét.
1) H b 4 - a 6 b 7 - a 6 :
2) b 2 - b 4 a 4 - b 3 : (en passant)
3) H c 5 - b 3 : ♣

Helyesen fejtették meg. Veszprémben : Fülöp József. — Lesson : báró Meszéria István. — Pesten : Cselkó György. — Hatanon : Kovács Zsigmond. — Simongáton : ifj. Tóth János. — Monokon : Skvór Antal. — Kis-Kürtösön : Csemiczky Károly. — Mooron : Radváner Vilmos. — Tardán : Wolf G. és Sztankay F. — Bácsben : Gold Samu. — Gyula-Fehérvárott : Horváth Lajos. — Győrött : Rózsa Elek. — B.-Ujvárosban : Kovács Lajos.

Rövid értesítések. Moór : R. V. A h 6 gyalog szükséges, mert külföldben egyik változatban a Vezér két lépés közt választhat. — M.-Vászárhely : D. G. Az eredeti állásban a mat V h 8 - g 4 ♠ miatt nem volt megadható.

Színházi napló.

Péntek, márt. 22. „Bibor és gyász.“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Irta Hegedűs L. A beteges II. Istvánt Egressy igen jelesen adta, ellenben Rónai vak herceggel nem lehetünk megelégedve. Komlóssy-K-né pedig saját érdekében cselekednék, ha Idill szerepének békét hagyna : az ő egyénisége nem felel meg efféle szerepeknek.

Szombát, márt. 23. Ferenczi Izabella k. a. a kolozsvári nemzeti színház énekesnőjének második föllépteül „Hunyady László.“ Eredeti opera 4 felv. Erkel Ferencztől. Rég nem láttuk e nagyon sokszor látott, de azért még mindig igen kedves operát, mert nem volt, ki Szilágyi Erzsébet szerepét énekelte volna. Végre is úgy kellett egyet kölcsön hozatni Kolozsvárról, Ferenczi Izabellát, ki ezuttal másodsor mutatta be magát a fővárosi közönségnek. Csinosan énekel, és játéka is jót mondhatunk, bár nem ártott volna abban egy kissé több könnyűség.

Vasárnap, márt. 24. A színház zárva volt.

Hétfő, márt. 25. A pesti jótékony nőegylet szemgyógyintézete javára : „Zenészeti, és szavalati akademiá.“ A műsorozat következő volt. I. szakasz : 1) „Ünnepély-nyitány“ Mosonyitól ; játszta a nemzeti színház zenekara. 2) „Francia dal.“ éneklé Wachter. 3) „Magyar leány dala.“ Garaytól, szavalá Benza Ida. 4) „Szózat.“ éneklé Wachter. 5) „A moll concert“ Hummeltől, játszta Stocker. 6) „Ha férfi vagy, légy férfi.“ költemény Petőfőtől, szavalá gr. Batthyány Arthurné. II. szakasz : 7) „Nyitány“ Mendelssohntól, játszta a nemzeti színház zenekara. 8) „Párdal“ Huber Károlytól, éneklék Huber Ida és Markovics Ilka. 9) „Népdalok.“ éneklé Füredi. 10) „Magyar dalok.“ éneklé Hollósy-L.-né. 11) „Magyar flegma.“ Kakas Mártontól, szavalá Szerdahelyi K. 12) „Rákóczi-induló“ Berlioz átirata, játszta a színházi zenekar. — A színház zsufolással megtelt, mire kétségkívül befolyással volt azon körülmény is, hogy gr. Batthyány Arthurné szintén föllépett, Petőfiné egy versét szavalván el, melyért a közönség viharos éljenek és tapsokkal üdvözlé, és sokszor kihívá a lelkes grófnőt, ki idegen származása daczára annyi érdekességet tanusít a magyar nemzet iránt. Egy másik nevezetes vendégünk is volt ezuttal : Wachtel Tódor, híres német tenorista, ki egy francia dalt és a „Szózatot“ énekelte magyar nyelven, mit a közönség, tetszésének legkitünőbb nyilvánításával viszonzott. Berlioz „Rákóczi-indulója“ szintén nagy hatást csinált. A többi jók közül még különösen kiemelendő Hollósy-L.-né. Kedd, márt. 26-tól kezdve ápril 1-ig a színház zárva volt.

Szerkesztői mondanivaló.

5587. Szekesfehérvár. V. I. Most csak annyit, hogy a czikk megérkezett, s bár nem irhatjuk alá egész terjedelmében, de látnak benne részleteket, melyek igazak s figyelemreméltók. Rajta leszünk, hogy valamikép világot lásson.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1861.

5588. Csongrád. K. L. Nagy örömről válnék, ha ön ohajtását mielőbb teljesítenék. Biztatni már nem is merjük — miért van egy héten csak egy vasárnap!
5589. Viszonzás a gyorssírás ügyében. Nem látjuk a „viszonzás“ szükségét; az eszme további felkarolását más uton várjuk.
5590. Harsányi. Sajnáljuk, hogy ön levelét már megelőzte e tárgyról más tudósítás.

5591. A hon ebredése (óda). Belepillantván, egy sortól nagyon megijedtünk, attól t. i. mely így hangzik :
„Hogya veszély s romlás fenyeget!“

A többit nem olvashattuk el többé.

5592. Gy. vari. Két levelet kaptunk. Nem látjuk célját ez odavetett bölcsészeti elmefuttatásoknak.

5593. Marosvásárhely. Több székely földmivelőnek. Mi is jobbnak tartjuk, e nyilatkozatot a jelen körülmények között sajtó alá nem adni.

5594. Négy darab szerelmes level. Megjelentek azok másutt. Nem régiben olvastuk valamely dívatlapban.

Nyilt tér.*)

— Főhívás. Miután Mátyás Károly ur mostani holtartózkodása előtt ismeretlen, és némely egri, budai s pesti sürgős magán-ügyek elintézésére részére becsületbeli szent kötelességeket rónak fel, — komolyan kérem felőt, hogy jelen főhívás közzététele napjától számítandó 14 nap alatt engem tartózkodása helyéről s az előtte tudva levő ügyekről tudósítani sziveskedjék. — Kelt Egerben 1861. mártius 21. — Turcsányi Sándor.

— Főhívás. E folyó év. első napján több lapra előfizettem, s többek közt a most már megszűnt „Képes Ujság“-ra is; az előfizetési összegeket mind együtt a „Budapesti Képes ujság“ kiadó hivatalának küldtem el azon kéresem mellett, hogy azokat az illető kiadóhivataloknak átszolgáltatni sziveskedjék. Miután azonban e többi lapok azon idő óta rendszeresen megjelennek, a „Képes Ujságot“ pedig kétszeri reklamatiómra sem kaphattam meg, azt hiszem, hogy a nevezett kiadóhivatal jogos követeléseimről mitsem akar tudni, mert akkor egyik reklamatiómat feleletére méltatta volna, azt t. i. a melynek kézhez jutását a postai törvénynek szerint saját keze irásával bizonyítja. Felkérem tehát azt, ki a már most megszűnt „Képes Ujság“ előfizetési pénzeinek kezelésével meg volt bízva, hogy a „B. P. Képes Ujsága“ fél-évre általam befizetett összegét a „Pesti Napló“ kiadó-hivatalának, mint előfizetési pénzt ápril 1-sőtől átszolgáltatni sziveskedjék. Hiszem, hogy a hosszú várakozás után kéresem nem marad teljeseletlen.
Oroszlámos, 1861. márt. 20. Agustich Imre.

— Kérelem és felhívás. Az abanymegyei Alsó-Vadász községében az 1860. év június 11-én és szeptember 9-én történt borzasztó tűzvész által károsultak részére begyűlt kegyes adakozásokból a volt cs. kir. szolgabírói hivatalok eljárásai, s változásai miatt mindössze csak 50 ft. 73 kr. jutott kezneikhez. — Mivel pedig értésünkre jutott, hogy az ország csaknem minden nevezetesebb részeiben gyűjtettek jelentékeny mennyiségű adakozások, melyek csak a volt cs. kir. szakszai szolgabírói hivatalhoz küldettek, de kezneikhez azokból eddigig semmiféle jutott, ennél fogva tisztelettel felkéretnek az érdeklött t. cz. községek előjárói s adakozók, hogy magánleveleikkel benünket értesítsenek kegyeskedjenek, hogy községünk tűz által károsult elszegényedett lakosainak fölegelésére összesen mennyi segélyadományt gyűjtöttek s küldtek. Alsó-Vadász, mártius 25. 1861. — A. vadászí bíró : Nagy István; törvénybíró : Sipos József; tanácsnokok : Kovács Károly, Ruszko András, Lenkey Gábor, Bakos József; Gyurkó János, községi jegyző.

* E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a Szerk.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.		
			ó. p.	6. p.		ó. p.	6. p.	
Mártius — Április		Márt. (6)	ó. p.	6. p.	Nisan	ó. p.	6. p.	
31 Vasár.	F Husvétv.	F Husv.	19 A 2 bújth.	5 44	6 23	20	0 13	8 16
1 Hétfő	Husvéthétf.	Husv. h.	20 Joh. Ser.	5 42	6 26	21 7. ún.	1 14	9 15
2 Kedd	Paul. Fer.	Hubert	21 Jakab p.	5 40	6 28	22 H. v.	2 1	10 23
3 Szerda	Richard p.	Darius	22 Vazul	5 38	6 29	23 Iruh.	2 37	11 34
4 Csütört	Lidör pusp.	Ambrus	23 Nicón r.	5 36	6 30	24	3 3	0 53
5 Péntek	Iréné száj.	Irén	24 Artem	5 33	6 32	25	3 28	1 51
6 Szomb.	János olajb.	Celestin	25 Gy. o. BA	5 32	6 33	26 29. S.	3 47	2 58

Holdnegyed : ☾ Utolsó negyed 2-án 7 óra 40 perccel reggel.

TARTALOM.

Somssich Pál (arczkép). — A szent-imrei templom. Thaly Kálmán. — Vándorlások Erdély felé (folytatás, képpel). — Lelesz (képpel). I. E. B. — Buda fővárosi követválasztása (képpel). — A föld beljébeni tázról. Onodi Weress Károly. — Grof Széchenyi István műveiből. — Tárház : A pozsonyi országgyűlés 1687-ban. — Irodalom és művészet. Egház és iskola. Ipar. gazdaság, kereskedelem. Mi ujság? A magyar Akademia palotája. Sakkjáték. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Nyilt tér. Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert : (lak. magyar-utca 1. sz.)



Pest, április 7-én 1861.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félre 10 ft., évnegyedre 8 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás : magyar-utca 1. szám.)

AZ

ORSZÁGGYÜLESI KÖVETEKHEZ.

(1861. ápril 2-án.)

Kezetekbe van letéve e hazának,
E szegény hazának jövedője, sorsa;
Majd meglátjuk most már : van-e hát bennetek,
A mit annyiszor oly fönn emlegettetek,
A honszeretetből, nem több, csak egy morzsa!?

Fáklyával kerestünk, tenyerünkön hordtunk,
Mint a szemem szedett, piros tisztabuzát;
Majd meglátjuk végre : kél-e e bokorból
Egy-egy átkos növény, — istenverte konkoly,
Mely szabadságunk aranyvetésén kúsz át?!

Nem kardoknak élén, — sziveink oltarán
Emeltünk titeket a hon szentélyébe;
Majd elválik : lesze köztetek Judása,
Ki ezüst-aranyért a sirját megássá
S ortozzék palástján, mit rongyokra tépe?!

Halljátok a szélvész : a mi sohajunk az!
Nézzétek a felhőt : az a mi keservünk!
Jaj tincetek, ha az ezt reátok fújja :
És megdördül annyi milljó szív boruja :
A mennykő már most is fejetek felett csüng.

Bizalmunk mennyboltján csillagok vagytok még,
Egy egész világra tündöklő sugárral;
De ha onnan egykor földre hullanátok :
Egy megcsalott nép fog taposni rátok,
S homlokotok fényét befecskenki sárral!

Tudjátok, mi a nép, mely titeket mostan
A kegyelet fényes polczára emelt fel?
Tenger, a mindenség élő oceánja,
Mely, ha kell, hullámát az egekre hányja,
S tele itt iszappal, tele ott gyöngyökkel.

És csak töletek függ, hogy e rettentő ár
Sötét iszapjába temessen-e még itt?
Vagy a Pantheont, mely a dicsőség lakja,
A ti számotokra csupa gyöngybül rakja —
Hol ragyogni fogtok a világ végéig . . . ?

Pájer Antal.

A magyar szent korona.

Megemlékeztetek.
Hogy est az ősi munda a kor szentje meg!
Garay.

Üssük föl a történelem komoly lapjait, melyek híven megörzék a mult idők emlékeit, s látni fogjuk, hogy nem létezett nemzet e nagy világon, mely nem dicsekedhetett volna valami ősi kincs-csel, s hogy jelenleg is minden ország bir valami — a régi szép időkbeli örökbe nyert — nagybecsű ereklyével, melyről szent ihlettel zeng a dalmok, s kegyelettel szól az agg unokáinak.

Izrael népe diszátortban tartá Mózes vesszejét, s a héber, századok mulva is büszkén mondá el az idegennek, hogy mily drága ereklye ez, s mily csodákat tön véle a nagy próféta. A trójaiak legnagyobb s igen féltékeny kincsek tartották Pallas képét, s a fellegvárban őrizték azt. Nagy Sándor Dáriustól elvett arany szekrénybe zárá Homer munkáit, s azokat a görög nemzet legnagyobb s legértékesebb birtokának nevezé. A rómaiak Capitoliumban őrizték Mars paizsát, s az egész nemzet bizonyos kegyelettel viseltetett ez ősi kincs iránt. Kaczagányos apáink nagy tiszteletben tartották Attila kardját, s azt csak a vezérnek volt szabad kézébe fogni.

Azonban nem egyedül a dicső hajdankor birt főnséges ősi emlékekkel, hanem korunknak is van több régis nagyszerű kincse. Az olasz büszkén mutatja Péter templomát, melynek falain négy század sulya nehezedik, s a francia kérkedve szól „Notredame“-ról, melyen annyi év hasztalan üzé emészto hatalmát, s mely lett annyi ivadék eltűnt. De ha volt a hajdankornak, ha van az olasznak s a francziának ősi kincse: van a magyarnak is. Nem dicsekedhetünk ugyan több régi nagyszerű művel, vagy századok előtt épült főnséges imolákkal: de igen is büszkéek lehetünk szent koronánkra, mely nyolczvan évtized vad zivatarja közt korunkig fenmaradt.

Ez ősi kincs, e szent ereklyének hazánk jó s bal sorsával összeforrt történetét szándékom itt röviden leírni, hogy megmutatva mily nagy fejedelmek homlokát díszíté egykor e korona, s mennyi vesélyen ment át, honfirtásaim keblében iránta a régi kegyeletet újra felköltsem.

Alig hagyják el üstökös apáink ősi hazájokat, s telepedtek le Pannonia virányos téreire, s felhagyva kalandos életükkel, lakokat alapítottak a fejedelmi folyampartnál; már is sokan odahagyva pogány vallásukat, alattomban békés szomszédjaik szent vallásához szitottak. Mig végre 985. Géza, nejének Saroltának kérésére hajolva, megengedte országában a keresztény vallás terjesztését, s később magát, fiát s egész háza népét is megkereszteltette, s az igaz hitet legbuzgobbban törekedett előmozdítani. Fia, István, atyja munkáját folytatta, maga hirdeté népének az Istenigéjét, s midőn országának már legnagyobb részét megtérve látta, Astrikt pannonhegyi apátot Rómába II. Sylvester pápához küldte, hogy a magyar népet az anyaszentegyház keblébe fogadná; a kijelölt püspököket hatalmánál fogva megerősíté; s végre őneki koronát adna, melylyel királyilag megkoronáztathassék. A pápa István kérését teljesíté, s titkos álmolátás következtében koronát is küldé neki, mely különben Boleszláv lengyel hercegnek volt szánva, melylyel 1000. aug. 15-én Domokos érsek által királynak koronáztatott Esztergomban. ¹⁾ Sokan állítják, hogy a királyné Gizella, ekkor szintén a szent koronával koronáztatott meg, ez azonban nem áll, mert Révaiként — ki e koronázásról bővebben ír ²⁾ — „A királyné más külön koronával koronáztatnak meg; mind a régi kiváltságokból, mind törvényeikből világos. Magával a szent koronával egyedül a király feje szokott díszesíteni, és csak így nyer ország-lási teljes hatalmat; a királynénak pedig e korona az esztergomi érsek által csak jobb vállára illesztetik.“ ³⁾

A koronázási szertartás bevégeztével a korona Fehérvárott a b. sz. Mária tiszteletére sz. István által építettett egyház kincstárába tétetett, s az ör hűségére bízott. De vajjon eleve ez őrzés magát a káptalan prépostját, vagy az örkanonokot illette-e, nem bizonyos. Azonban egy pápai levélből kitűnik, hogy 1198. körül a királyi korona az által őriztetett, kinek azt a fehérvári káptalan prépostja kötelességeül tevé. ⁴⁾ 1205. először került a korona idegen kezekbe.

¹⁾ Szalay László „Magyarország Története“ I. K. II. k. 79. l.

²⁾ Schvandtner T. II. p. 476.

³⁾ Spányik Gliczér „Magyarország oknyomozó története“ I. K. 77. l.

⁴⁾ Pray Annal. P. I. p. 188.

Ugyanis Imre király halálós ágyán, a többszöri lázadás következtében elzárt öcscsét Endrét börtönéből előhozatta, s őt fiának Lászlónak gyámjaul nevezé ki.

Endre eleinte az öt éves gyermek iránt nem mutatkozott idegennek, de később csakhamar meghasonlás keletkezett a gyám és a királyi anyja között, midőn Gertrud, kit Imre Endre öcscsének a kheenei erősségbe történt zárátása alkalmával szüleikhez visszaküldött, a király halálának hallatára az országba visszatért. Az özvegy királynő Constantia üldöztetni kezdett, ki is midőn már tapasztalná, hogy Endrével békés módon nem boldogulhat, fiával s a koronával Lipót, osztrák herceghez futamodott. Ez haddal készült Magyarországot megtámadni, midőn a gyermek-királynak 1205. május 7-én közbejött halála mindent kiegyenlített. Imre fiának halála után a korona visszajött Ausztriából, s Endre 1205. május 29-én királynak kenetett föl. ⁵⁾

IV. Bélának gyászós emlékü kormányza alatt, sz. koronánk nagy veszedelemben forgott, s megtartása valóban csodaerőnek tulajdonítható. Ugyanis a saját szerencsétlen esata után az egész hon — néhány vár kivételével — a tatárok kezébe került. Mikép menekedhetett meg ekkor sz. koronánk, a tatárok markától? Eltérők a vélemények. Némelyek szerint koronánk sz. István testével együtt Dalmátországba vitetett, mások szerint azonban e nagy kincstink Székesfehérvárra vagy Esztergom várában, melyeket a tatárok bevenni nem voltak képesek, rejtetett el.

III. Endrének 1301. január 14-én történt halála ⁶⁾ után újabb viszontagságok érték koronánkat. Az ország hatalmas nagyjai királyválasztásnál két pártra szakadtak. Az egyik a már koronázott Robert Károlyt ⁷⁾ ismeré el királyul, a másik, a nemzetiebb, párt pedig Venczelt, Cseh- s Lengyelország királyát hívá meg a trónra. Amaz Máriának, V. István, emez Anna IV. Béla leányának volt unokája. Venczel a koronát maga számára el nem fogadta, hanem hasonnevű 12 éves fiát, ki a nemzet előtt különben is kedves leszen, mint III. Endre árvájának a 6 éves Erzsébetnek jegyese, ajánlotta a magyaroknak fejedelmül.

Ajánlása viszhagra talált, s a királyi fényes kísérettel Magyarországra hozatott, s 1301. aug. 27-én a szent koronával Székesfehérvárott, János kalocsai érsek által meg is koronáztatott. Koronáztatása után László nevet vett föl, reménylven, hogy a magyaroknak e névvel kedvesb leend. ⁸⁾

Később a pápai fenyegetésre a magyaroknak legnagyobb része elállt Venczeltől s Károly partjához csatlakozott. Az ifju király, e rossz helyzetet megunva, Csák Máté elpártolása után, a csel által kézbe kerített koronával Csehországba vonult. ⁹⁾

A magyarok azonban még most sem akarták általánosan elismerni Károlyt királyul, hanem igen nagy részük bajor Ottót, IV. Béla Erzsébet leányának unokáját hívta meg a magyar birodalom kormányára.

Ottó a rendek kívánságának engedett, de minthogy tudta, hogy királysága mindaddig állandó nem leend, valameddig a nemzet régi szokása szerint a magyar szent korona fejére nem tétetik, azért nagy gondot fordított annak visszaszerzésére. Sikerült is neki Venczeltől az Albert elleni háboruban nyújtott segélyért 1305. országunk sz. zálogát visszanyerni. Ottó Brünnből, hol Venczellel szövetségre lépett, Ausztrián keresztül, kalmár képeben Magyarországra indult, kijátszván ekkép Róbert Károly és Rudolf hercegnek ellene hányt cseleit, magával hozván egy fakulacsba rejtve a szent koronát is, melyet azonban utközben vigyázatlan-ság miatt elvesztett, s csak akkor vette volt észre, hogy a drága kincs nincs vele, midőn Fischamendnél a Dunán át akart kelni; visszaküldé tehát azonnal néhány kísérelőjét, a szent ékszer keresésére, kik is egy mérföldnyi távolságban fekvő pocsolóban mindnyájok nagy öröme megalálták azt. Sok bolyongás után végre Ottó társaival együtt Sopronba érkezett, a hol a hon főrendei ohajtva várták már, kiiktől Székesfehérvárra vezettetett, s 1305. december 6-án Benedek veszprémi s Antal csanádi püspökök által megkoronáztatott. ¹⁰⁾ De Károly V. Kelemen pápától segítettve, ujjolag megkísérté a trón elfoglalását. Miért is Ottó, látva vetély-

⁵⁾ Thuróczi II. 71.

⁶⁾ Katona T. VII. p. 1248.

⁷⁾ De nem sz. koronánkkal, mint azt némelyek állítják (Litt. Bonif. Pontif. apud Pray Annal. P. I. p. 373.)

⁸⁾ Koller, de sacra r. Hung. corona comment. 122 lap.

⁹⁾ Thuróczi II. 84.

¹⁰⁾ Thuróczi II. 87, 88.

társának erejét, Apor László erdélyi vajdában keresett támaszt királyi székeének. E hatalmas embert azáltal reménylő megnyerhetni, hogy leányát nőül kérte meg. A vajda leányát Ottónak oda is igézte, de midőn ez jegyesének látogatására Erdélybe utaznék 1307., megvesztegetve Albert római király által, ki Magyarorszában még mindig a német birodalom leendő hűbérét látta, őt elfogatta, s a koronától, melyet féltékenységeben mindig magával hordozott, megfosztotta. Koronánk ezután huzamos ideig Gyulafehérvárott őriztetett. ¹¹⁾

Ezalatt Magyarországot minden irányban dulta a pártvés, hogy tehát a rendek honukat a végenyészettől megmentsék, 1307. október hóban Rákosra összegyűltek, s Károlyt elismerték jogos királynak. ¹²⁾

Albert római királynak 1308. elején történt erőszakos halála után Ottó erdélyi fogságából szabadon bocsáztatott, ki midőn látta a magyarok idegenkedését, az országból tirkon eltávozott Bajorhonba, s többé nem is tért vissza. Apor azonban a sz. koronát magánál tartotta, s azt a magyar követeknek kiadni semmi áron nem akará, miért is Gentilis bibornok és az országbáronok tanácsából és megegyezésével rendeltük, hogy azon esetre, ha a korona, melyet most László vajda magánál letartóztat, a jövő, most előre kitűzendő gyűlésre, hozzánk vissza nem kerül, jelen rendeletünk erejénél fogva legyen tilalom alatt, s mindaddig tilalom alatt levőnek, nem szentnek és hibásnak tartassék mindenki által, mig László vagy más valaki letartóztatja... S készítettessék más, melyet mi a római egyház nevében a királynak, s az országnak ajándékozandunk és ünnepélyesen megáldandunk, melylyel ama másik helyett a király ur és utódai megkoronáztassanak, s mely általunk megszentelt koronát, mind a mondott király és utódai, mind az urak és nemesek, és az összes nép való, és törvényes koronául tartozzanak befogadni és mindenha tartani. ¹³⁾

Az új korona elkészült, s mivel az ó a kitűzött időre Apórtól nem került vissza, Gentilis megszentelte az újat, s azzal 1309. jun. 15-én a budai vártemplomban Tamás esztergomi érsek által Károly meg is koronáztatott. ¹⁴⁾

De ezen harmadik koronázás sem adott nagyobb biztosságot Károlynak s békét az országnak. A nemesség nagy része ugyanis roszalta Gentilis bibornok és a papság azon tettét, hogy István koronáját minden szentségtől megfosztották, s a nemzet hézagot látott Károly jogában, melyet csak az ősi sz. korona tölthet ki. E makacs néphitnek eleget teendő, Omode nádor és Tamás érsek személyesen találkoztak Szegeden Apórral, s szép szavak, s igéretek által a vajdát reábirták a korona visszaadására, melylyel Károly 1310. augusztus 27-kén Székesfehérvárott meg is koronáztatott. ¹⁵⁾

Lajos, Zsigmond s Albert királyok alatt sz. koronánk a már elkészült visegrádi várban tartatott szoros őrizet alatt, és semmi nevezetes viszontagság nem érte.

(Folytatása következik.)

Petőfi bölcsője s sirja.

Előbb kesetük születésed helyét,
Mit — hogy kíváncsi kutatók ne leljék —
A boszantó feledéség elfedett;
Most meg, — kerestük azt a néma hantot,
A hol elejtéd a kardot s a lantot;
— Előbb a bölcsőt, most sirhelyedet.

Megvan a bölcső! Még a ház is ott van,
Hol szólni kezdte „pendese korodban“ —
Kő jegyzi most, hogy ez s ez volt a nap...
Mert nagyjaihoz hálás az utókor,
S a mikorra meghaltak (épen jókor!)
Elismeri, hogy nagyok voltak... .

¹¹⁾ Eder, Observ. crit. et pragm. ad hist. Transsilv. 1803. 27 lap.

¹²⁾ Spányik Gliczér „Magyarország oknyomozó története.“ II. k. 263 l.

¹³⁾ Szalay László „Magyarország története.“ II. köt. 9 könyv. 138 lap.

¹⁴⁾ Katona T. VIII. p. 173.

¹⁵⁾ Ign. C. de Batthyányi Leg. Eccl. R. Hung. T. I. p. 464.

De hol a sir? — Oh ki lelendi ezt fel!
Hogy megjelöljük kővel, vagy kereszttel,
Mit mondok? — óriás piramiddal azt?!
Oh csak keressük, mindűt, arra, erre... .
Arról fogunk ismerni majd a helyre:
Szebb a virág ott, zöldebb a haraszt.

Nem jobb, mint mi — nem jobb a természet sem!
Holtodra várt, hogy virággal behintsem,
Addig tövissel vérez szivedet.
Most, hogy bűnét a légtől elfedezé:
E szivre, mely ezerszer megsebezve,
Virággal himzett takarót vetett!

Vagy mese mindez? Mindez pusztá álom?
Ó kifogott az életem s halálom.
nem született s meg sem halhatott.
Mint üstökös jött látatlan világból
S a mikor eltűnt, a mikor kilángolt,
Nézzük, csodáljuk mint varázslatot!

Szász Károly.

Az első olasz parlament megnyitása.

(Turin febr. 18. 1861.)

Nemcsak mi magyarok vagyunk azon helyzetben, hogy alkotmányunk levén, nincs rendes országházunk, melyben képviselőink és mágnásaink üléseiket tarthatnák. A mi azonban minket illet, a mulasztás vétke nem hazánkfiat terheli, mert hiszen birunk mi Pozsonyban országházzal, a melynek beljében, ha nem is pompás, de elég tágas és kényelmes terem fogadhaták be az egykori „karokat és rendeket“ s a „méltóságos főrendeket.“ Hogy Pesten az országház fel nem épült, az csak az 1848-ik év előtti kormány szűkkeblű politikájának, hogy ne mondjuk, cselszövényének tulajdonítható; miután oda fenn mindent elkövettek, hogy a nemzet ezen kívánsága a lehetőleg hátráltassék. Reméljük, hogy másként lesz ezután.

Némi tekintetben, habár más okokból is, az ujonnan felállított „egységes Olaszország“ is hasonló hiányban szenved. Az alkotmányos kis Piemontból első rangu nagy Olaszország lett, de azért e pillanatban az új államnak nemhogy rendes parlamentháza, de még fővárosa sincs. A félre eső Turin nagyon szűk és kiszerű főváros oly országnak, mely 22 millió lakossal bir, s még mintegy 3 milliónyi népség csatlakozására számít.

Most tehát, a midőn nemcsak az északi tartományok, s Közép-Olaszország legnagyobb része, hanem az egész Nápoly és Szicília is Turinba küldé képviselőit, az 1848-ban parlamenti ülések számára rendeltetett terem a 400 on felül levő követi kart többé be nem fogadhatta. Azon reményben tehát, hogy nemsokára Róma lesz Olaszország fővárosa; nagyon is felesleges munkának és költségnékné tekintették, ha Turinban egy vagy legfeljebb két ülészsakra valami pompás nagy parlamentház építéséhez kezdenének.

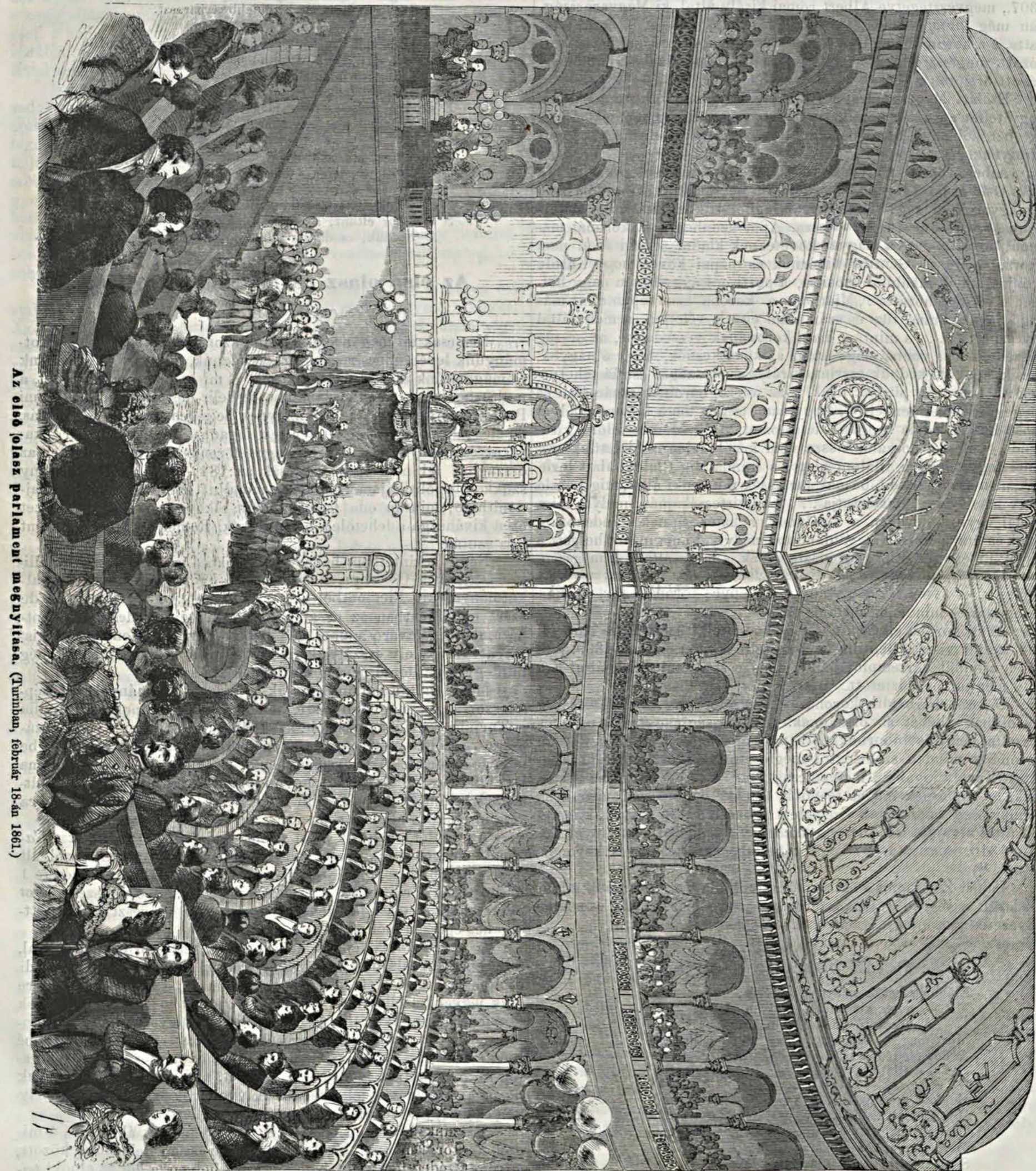
Az épület, melynek ülési termét rajzunk hozza, Palazzo Carrignano nevet visel, s ezelőtt a királyi ház mellékágainak szolgált lakásul. 1861-ben e palota kijavítására és belső elrendezésére 1 millió frank fordított, s ezáltal az ülésterem oly díszes alakot nyert, mely az olasz nemzet gazdagságához s művészi kifejlődöttségéhez egészen méltó.

A terem alakja félkör köpez, oldalt kettőssoru páholyokkal, mik közöl az alsóban külön helyek vannak fentartva a külföldi diplomata, s az előkelő vendégek számára; ezen utóbbi helyre csak jegyekkel ellátva lehet belépni: ellenben a felső páholyok mindenkinek nyitva állnak, s csak arra van vigyázat, hogy a tónágas ne legyen nagy; ha a karzatok megtelnek, a nemzetörök többé senkit sem eresztének fel a lépcsőkön, mindaddig, míg a hallgatók közöl valaki el nem hagyja helyét, s akkor mást bocsátanak be, a ki legelőször jelentkezett. A gyorsírók számára külön hely van szánva, jobbról és balról a szószék mellett.

Rajzunk az ünnepélyes megnyitási jelenetet ábrázolja, a midőn Viktor Emánuel király, a ház leirhatlan lelkesése között, a trónbeszédet felolvasá. E napra azon helyen, a hol az elnöki tribune szokott állni, két lépcsőnyi magas emelvény állított; a falat vörös bársonymenyezet ékesíté, a leggazdagabb aranyrojtózatokkal. A király ülve olvasá fel beszédét, s mellette jobbról balról udvarnépe, többnyire katonák foglalák el a földszintet. Az a szemüveges kerek képű államférfi, a király balján, Cavour gróf, a

ki mint diplomata, Olaszország egyesítése által a történetekben halhatatlan nevet vívott ki magának. Természetes, hogy a rajzunkban látható kis alakoknál az arc hasonlatosságát ne keressük.

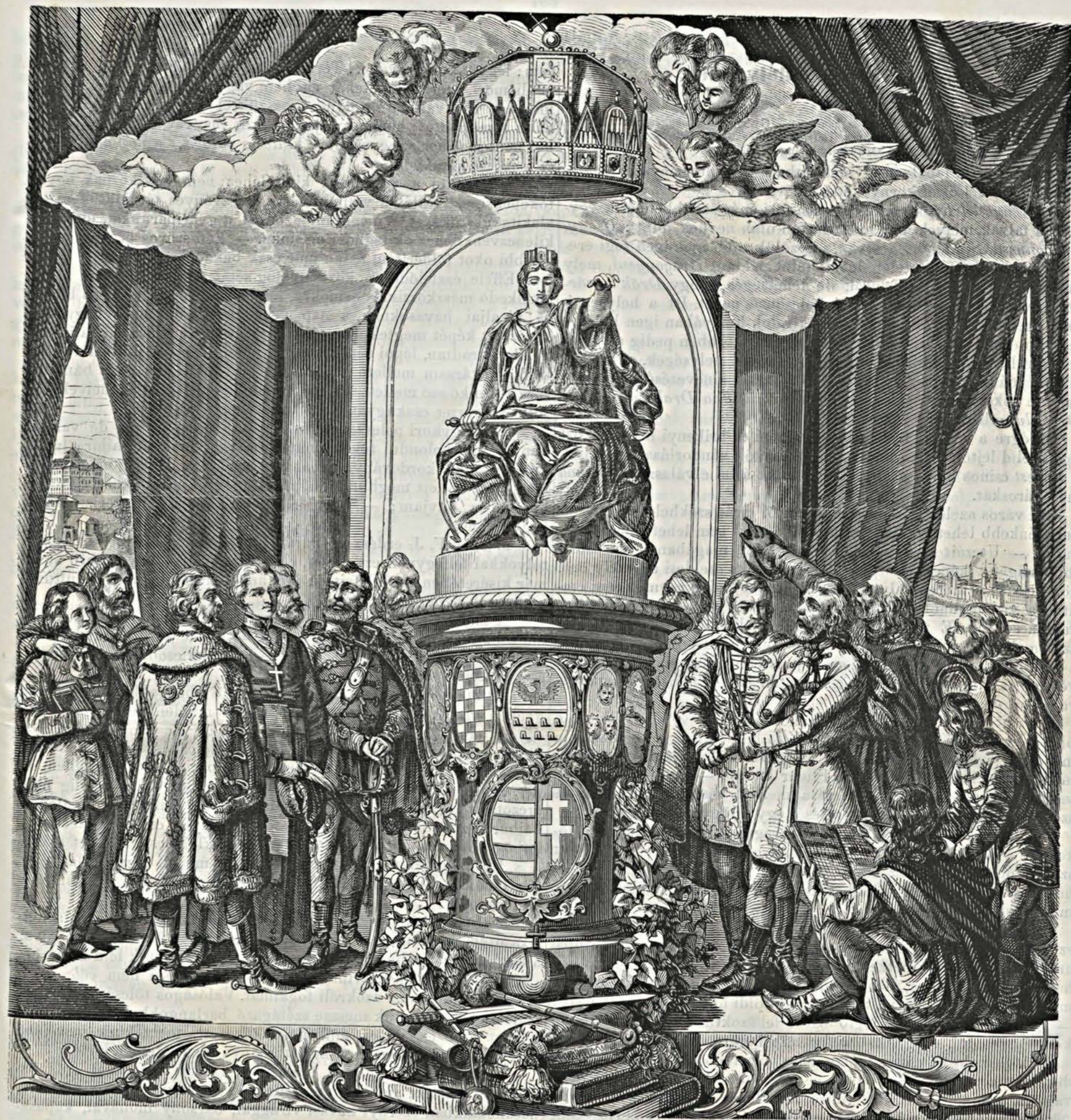
Hát a mi országgyűlésünk! Annyira már vagyunk, hogy a megnyitás jóformán biztosítva van; de ki tudna az ülések további folyamáról, csak hozzávételleg is ítéletet mondani?



Az első olasz parlamenti megnyitása. (Turinben, február 18-án 1861.)

Ezóta az olasz parlament szakadatlanul folytatja üléseit, s mint tudjuk, egyik első határozata volt, hogy Viktor Emánuel Olaszország királyának kiáltá ki.

A mi lapjainkat illeti, megtettük a szükséges intézkedéseket, hogy a magyar országgyűlés tanácskozó-termének belsejét is, hű rajzban közölhessük.



A MAGYAR KORONA GYÖNGYEI.

A szent ereklye, mit a századok
Egymás kezébe féltőn adtak át,
Visegrád és Buda ormairól
A félvilágra szórta sugarát.
Hol e történet minket emleget
Ragyogása verődik vissza ott;
Mert isteni intésből lett miénk,
Rajta az ég kegyelme nyugodott.

A merre a négy folyam tovazug,
Vágy kaptá meg tükön a népeket,
S a koronának áldásaiban
Mindegyikük osztozni sietett.
Gyöngyeihez a fényes gyöngyöket
Főltette a megáldott korona,
S az összeforrott sugarak alatt
Millióknak derült föl nappala.

Nyolczszáz éves világosság után
Félve lépünk a drága kincs felé,
Isten csapása sújtja a hazát,
A nappalra sötét éj tör elé.
A századokba nyuló sugarak
A koronából mind kiestek-e?
Mevronta-e tőle kegyét az ég,
Hogy a küzdelemben elhal ereje?

Nyelvünket az ijedség leköti,
Mindent megfejt a szörnyű látomány!
Duló kezek nyomára akadunk,
Hogy a föld ing a merény hallatán.
Miket titkos végzés vont együvé,
Hogy teljesüljön egy nagy akarat:
A korona fényes gyöngyei közt
Nem találjuk a legdrágábbakat.

De az Isten, a ki mindent vezet,
Ébren leszen világ végezetig,
A világosság ki nem alszik ott,
Hova az ő szeme fénye esik.
A hangra, mely az égből ledörög,
Megmozdulnak a kiesett szemek,
És a meddig az Isten szava zug,
Mi együttvult, egymáshoz közeleg.

Az áldásnak mennyei melege
Milliókat veszen újra körül,
A koronának keskeny fényköre
Minden perczen nagyobbá szélesül.
A sötétség, mely csuszva jó felénk,
Meg fog döbenni sugaraitul;
A felmutatott szentség, leszen az,
Mely előtt a haramja leborul.

DALMADY GYÖZÖ.

Vándorlások Erdély felé.

IV.

(Miképp szerepel a drák? — Vaskoh és hámor. — Gyáripárunk pangásának okai. — Gyalog-kiirandulás. — Kimp. — A Baisóra, Tauz, Grásdu és a római bányák. — Biró mint tolvaj. — A szokodoli barlang és zuhatag.)

A belényesi lapályon e vidék ritkasága, a burgonya is megte-rem, sőt ezel Várád környékét is ellátja.

Belényestől Rézbánya és Vaskoh-felé már sürűbben érik egy-mást a falvak, melyek már most tisztán oláh nevek, mint: *Uzesty, Dragonyesd, Szudrics, Zavojeny*, s közülük több igen-igen régi eredetű római vagy dák telep lehet, mint például *Dragonyesd*, melytől *Dragon* dák fejedelemtől, de lehetséges, hogy *Drák* = *sárkány*, vagy *ördög* román szótól kölcsönözze nevét. Itt a helységek neve eredetnek nyomozása régi okiratok hiányában igen bajos, s legtöbb esetben csak a kombinációnak, még többen pedig a sejtésnek van helye. — Feltűnő, hogy az oláhági helységek, egyes dülök, csárdák, erdőrések, hegyek s patakok elnevezésében a *drák* nagyon sokszor szerepel; így *Dragomir, Regina Drakuluj, csárda Drakuluj* stb.

Végre a verzári fenlappály s a kinepi és brikenyi hegyek közt egy szelid lejtőn leereszkedve, megpillantók vándorlásaink célját, a *Barest* csinos helységtől csak egy patak által elválasztott *Vaskoh* mezővároskát.

A város azelőtt, midőn a szolgabírói járás székhelye volt, sokkal élénkebb lehetett, bár festői voltát most sem lehet tőle megtagadni. — Utzáit szerte kanyargó, elágazó, magában a városban több szigetet képező csörgő hegyi folyócska szelidesi át, mely örökös zugása s morajával andalítólag hat a kedélyre, meg sem emlitve a vízi malmok örökös kepelését s a vashámor melódikus kalapácsolását. E változatos hangokban, kivált midőn abba még az ormokon legeltető pásztorok tilinkója, havasi kürtje, dudája s a templom Avé-ra csendülő harangja is beleszóal, ritka zenészi életet fog találni a nagy városok monoton szümfóniái vagy táncdarabjaitól megcsömörlött fül.

Az utazás által törődött testünket kipihentetve s felfrissítve a püspökségi udvarbíró ur vendégszerető házában, prókátort barátom mentorsága alatt legelőször is az uradalmi *vashámort* tekintők meg, melynek jelenlegi bérloje Fliher István, — ki a vasércz felolvasztása, s annak felkalapátása mellett vasöntődével, sűr- és szeszgyárral is bír, miknek kezelését egy felügyelővel viszi.

Gyár-, mezei- s kézműiparunk virágzásának tagadhatlanul fő-kelléke a hazai vashámorok virágzása, hogy az ezekben előállított szerszámok s gépek az eddig jobbadán messze külföldről hozott hasonlóknál sokkal kiállhassák a versenyt mind minőségükre, mind árukra nézve.

Hazánkat a természet pazar kézzel áldotta meg; a gyáripárhoz szükséges kellékekben, s kivált a vastermelésben bármely európai országgal versenyezhetne. S mégis miért vagyunk ebben is oly hátra, annyira hátra, hogy hazánknak egyik Európaszerte csodált műremeke, a budapesti lánchíd is külföldi anyagokból jött létre? — Ily kérdések után legtöbbször fel szoktunk sóhajtni, de ritkán elmélkedni, s legritkábban szilárd határozattal a tetthez látni.

A vaskohi hámor jelenleg nagyon pangó állapotban van, pedig nagyszerű jövőjéhez egyéb nem kívántathatnék, mint az, hogy vagy az uradalom kezelné, (mire ideiglenes birtokos, milyen egy püspök, saját kára nélkül nem vállalkozik), vagy oly bérlő venné át, ki kellő tőkével rendelkezhetik, hogy a feldolgozott árukat a munka folytathatása végett ne kénytelenitessék az első ajánlott áron eladni; hogy a munkálatokhoz szükséges nyers anyagokat: érczet, szenet a kellő időben s mennyiségben beszerezhesse; hogy a szükséges épületeket, vízvezetéseket, gőz- s egyéb gépeket felállíthassa, s legfőképen, hogy gyára elégséges erővel bírva, létesíthesse a czélszerű munkafelosztást, hogy felhasználhasson minden percet, — (mert, kivált gyári munkálatoknál, az idő drágább a pénzénél) — s így minél több s minél ocsóbb jó árut termelheszen.

Azonban a gyáripárunkat csirájában élő kilenczvenkilenc ok közül, a legelső a *vilképénz hiánya!* Így a többi okot elő sem kell sorolnunk.

Több példán tapasztaltuk mégis fájdalommal, hogy a hol a *nervus rerum*, t. i. a pénz meg is volna, nagyjobb szerű vállalat még sem sikerülhet a kellő *szakismeret és életrevalóság* hiányában!

Mindenekelőtt vetkőzzünk ki ázsiai rosz szokásunkból, s ne legyen számunkra a kalendáriumban egyetlen Szent Heverdel-nap

sem; legyünk életrevalók! Természetes jó eszünket már a külföld is elismeri, szerezzünk tehát egyben vagy másban alapos szakismeretet, s a vállalatoktól ne ijesszük el magunkat magunkcsinálta rémek által; hanem vágjunk nekik magyar bátorsággal, s a hol nem győzhet az egyes, ott „*Vállat a vállhoz, s a nap alatt nincs, ki legyőzze a sziklafalat.*“

Azaz: hol a vállalatok kivételéhez nem találkoznak egyes töképezések, vállalat a vállhoz vetve, részvényes társulatok útján alakítsunk tőkéket, s megszünt azonnal a gyáripárunkat elnyomó kilenczvenkilenc ok leghatalmasbika. — E huszáros bravour után a többi okot földérinteni aztán már csak bakadolog.

Efféle észlelések közt gyalog-sétát tévünk a város fölött emelkedő mészkőszikla ormokra, honnan a fellegekben úszó bihari és rézaljai havasoknak a nap végsugarai által aranyhegyekké varázsolt képét megtekintve, szirhasadékból szirhasadékbba jutva, halálig fáradtan, lépni sem bírva, majdnem négy kéz láb baktattam tréfás utitársam mellett barátságos tanyánkra, nem kis bámulására a tilinkó szó mellett legelőző szakálós kecskéknek, melyek között ez egyszer csakugyan Nabukodonozorrá váltam.

Mint egykori peleskei nótáriusnak, lehetne eszem, de valóban nagyon bolondul tevék, midőn havasi kirándulásaimra lábat kintző nyalka kordoványcsizmát húztam vala. Hiúságotam majdnem azzal kellett megbünhődnöm, hogy már most szuszogó oláh booskorba buvjam; — de e szegyetől mégis megőriztenek a kegyes egek!

Másnap F. J. erdész ur barátságos kalauzálása mellett, pisztolyokkal felfegyverkezve, egy, élelmiszereket magával hozó sum-már kíséretében, szelid fajtájú mokány paripákon neki indultunk a környék bebarangolásának.

A nap teljes pompájában pillantott elő az aradi bércek ormairól s bár június közepe felé járt az idő, e zord éghajlat alatt fel kellett húznunk téli bekecseinket s az alól csodálnunk a természet fonséges szépségét.

Utunk néhol kopár, itt-ott törpe tövisbokrokkal benőtt hegyeken vitt keresztül, hol a ló patkója minden lépten nyomon egyegy elmállott szirtdarabba ütődik, mikor az okos állat zeregyűgességgel szökdécsel tova. Egyegy kiváló csucsra érve, a fáradság miatt rövid, szuszogó lélekzetet vevő paripáinkat megpihentetjük, egy csodálkozó pillantást vetünk az elhagyott, s mindig más arcot öltő tájra, letekintünk a csucsnak még ismeretlen oldalán, s hajborzasztó mélységet veszünk észre, melybe csak egy keskeny, felhőszakadások által mosott, sikamlós sziklalépcsőzet vezet lefelé.

Ily helyeken már lóháton sem lehet menni. Egy botlás, egy félrelépés és állat s ember alaktalan tömeggú zuzva gördül le a mélységbe . . .

Paripáinkról tehát leszállunk, s csempészékként egyik a má-sika után, szótalanul, minden követ, melyre léptünk, megvizsgálva, a kantárszárát zablójánál megmarkolva ereszkedünk le a kráterbe.

Valóban, e mélytartalmú hegyek mélyedései nem *völgyek*; e szó nem fejezi ki az azokról fogalmat. Valóságos tölszeralaku stip-pedések ezek, alattuk messze szétágazó barlangokkal, miket a természet több ezredéves működése képezett, melyeknek belsejébe belépve, egy egészen új világ látománya tárul szemünk elé.

A kráter tulsó oldalán felmászva, valami hegyoldal szűk ösvényére jutunk; jobbról meredeken felkapaszkodó sziklafalak, hasadékaikban ezernyi havasi virággal, bársony mohával, kapaszkodó folyondárok, — sovány életű bokrokkal, s egészen fenn, mintegy az eget érve, széleskaru lombos bükkökkel, miknek galyai közt mintegy kóborlásunkat gunyolva, füttyöngete a fekete rigó.

Balra az ösvényt nem vadrózsa- vagy kökénybokrok, miknek boldogabb éghajlat a hazájuk, hanem a medvék tanyája, mogyoró-bozót szegélyzi. Süri levelei közt nyilást veszünk észre, s lepillantunk. Száz öles mélység mosolygó feneké pillant ránk vissza! A csábító, de veszélyes mosolyra megborzadunk s tovább sietünk, bárha a tulsó orom rengetegében pajkos kötekedésével a kakuk is marasztgat.

Sokszoros felkapaszkodás és leereszkedés után egy két nyomorult viskót pillantunk meg. Félóra mulva a képzelhető legnagyobb vadonban, kopár szirtek közt ismét néhány nyomorult kunyhó tűnik a szem elé. Köztük van kettő, melynek fala valaha meszet is látott; ez az egyik meg a másik pópa lakása. Valamivel lejjebb egy sövény, a ház nem látszik miatta, hanem a kapubál-ványra megfordítva felragasztott plakátról gyantitjuk, hogy ez a

biró és helység háza. Főntt egy faalkotmány látható, — ez a tem-plo-m. Ismét egy óráig sziriai kopár hegyek közt haladva, itt-ott még egypár, az előbbiekhez hasonló emberi hajlékot pillantunk meg, melyekre ama vízi állatnak, a *hódnak* gunyhója megvető ki-csinyléssel tekintene le.

Ezek összességé, ha ugyan meg van jelölve valamely térképen, (lucus a non lucendo!) *Kimp*-róna nevet visel. Nem tudom, ki ne-vezte el e helységet, de a ki tette, örökre fennmaradó szatira szerzője.

Kimpen tul már sokkal kellemesebb a vidék. Egy darabig még ugyan itt is vannak kopár szirtes hegyek, melyek a leggazda-gabb s változatos színű márványerekkel bővelkednek, de azután az ösvény kellemes bükkerdőkbe vezet.

Források hiányában meg-megújuló szomjuságunkat magunk-kal hozott borral csillapítók, s így valóban örvendettünk, midőn végre a hálókint egymásba fonódó gyökereken átvergődve, a ren-geteg közepén egy erdőnyílásra, az ugynevezett *Baisóra*-vasbá-nyákhöz értünk, hol a véletlen különös kalandban részesített.

Alig bukkanunk ki az erdőszélen, midőn két embert kosarak-kal megakart lovaikkal a velünk szemben levő sűrűbe látunk fut-a-modni, mit a helyet s viszonyokat ismerő erdész észrevéve, pillanat alatt leszállt lováról, azt átadja a summárnak, s kezében pisztoly-lal a futamodók után iramodik, s a sűrűben könnyen hatolhatván előre gyalog, az egyik mecskét két lovával együtt elfogja.

A lovak hátikosarai meg voltak töltve a bányákban lerakott vasérczcel, mit a most épen nem igen őrzött helyről elhordani, s az aradmegeyi hámorokban eladni nem annyira igazságosnak, mint jövedelmezőnek hívék delinquenseink.

Igen jellemző, hogy az elfogott tolvaj épen a b i bíró, s azon helyen a legtehetősebb gazda.

Erdész barátunk az egyik lovat kiadta, a másikat azonban mint corpus delictit megtartotta, minék legjobban summárunk örült, hogy ezentul nem kellend gyalog kísérnie.

A baisórai bányák igen gazdag vasércz-tartalmuak s kevés munka után is bőven fizetnek, hátrányukra azonban az szolgál, hogy minden járt uttól távol fekvé, az ércz elszállításá úgy a vas-kohi, mint az aradmegeyi hámorokba nagy költséggel történik.

Az itteni bányákat a váradi l. sz. püspökség Waldstein gróf s Rosshorn angol miveltetik s pedig *vájának* (Schacht) szerint; a ré-gibb *aknák* (Stohl) beomoltak. Ezen vájának kut alakban függé-lyesen mindaddig ásatnak, míg a felbugyogó víz nem hátráltatja a munkát, vagy az ércz rozsbabb minősége nem fizeti ki a munkát. Némely vájna jelentékeny mélységű, melybe a munkás csigára erősített kötélén ereszkedik le, kezében szárszáma- és gyertyájával, hol a kivált érczcel megtöltvén a kosarat, azt felülről ugyanazon kötélén vontatják fel. A beomlás meggátolására fahasákkal fal-lazatnak körül az ily vájának, szájuk pedig gyenge karfával védetik.

A bányamunkások, kik az ércz rozsdájától úgy néznek ki, mint a vörös indiánok, — e vidéki oláhokból kerülnek ki, s napszám-ukon kívül a bányatulajdonostól a munkához szükséges világítószert s a löport ingyen kapják. A munkálatok rendszeren pénteken este megszűnnek.

Ebédünket a b-i bíró magavédelmének hallgatása mellett jó-étvágyal elköltve, tovább indultunk.

Ki emésztetlenségben sinlik, annak bizton ajánlhatom a bihari havasokbani kalandozást, mert gyenge gyomrom dacára bámulva tapasztaltam magamon, hogy ezen éleslegű vidéken annyit birtam enni, mint négy tót kaszás.

A *Tauz* nevű vasbányák szintén a legmélyebb erdőszégekben fekszenek, ezek is jobbadán vájának. Innen jó darab földön mindenütt az érczkutatók földhányásaira, turásaira akadtunk, mert bár az egész hegy vastartalma, a miveletek csak ott történnek, hol az ércz legkevésbébb vegyüléssel jő elő. Egy négyszögöl vaskoh e hely-ről kiolvasztatván, mintegy 25—30 mázsa jó minőségű érczet ad.

A *Grásdu* nevű akna régi római bányák helyén csak most fedeztetett fel, s kezdetik miveltetni. Ez csekély emelkedéssel egy-nes irányban ásatik. A vas ónnal vegyesen jó benne elő, s véghet-len gazdagon fizet. — A bánya nyílásától jobbra alig néhány öl-nyire egy üreg vehető észre, mely a római bányák belsejébe vezet. Nem levén velünk fálykák, az ide történő, veszélyel járó beme-netelt elhalasztottuk.

Egészen ellenkező irányban kerülve, egymásra dől százados bükkök közt előre hatolva visszamentünk *Baisórára*, melynek egyik

része Bihar, a másik Aradmegeyben fekszik. Nem messze vannak ide az aradmegeyi hévízü *monyásai* fürdők.

Most már lovas summárunk kalauzolására hagyva magunkat, *Kimp* alatt jobbra térve, leereszkedtünk a *szokodoli* völgybe, mely egyik oldalról közsirtes, másiktól meneteles hegyek által öveztetik. Földe vasas, égenyes, s oly veres, mint a legfinomabb spanyolviasz, a legtöbb helyen annyira kopár, hogy fűszál sem terem meg rajta s csak ott miveltetik a szokodoliak által, hová a szomszéd erdőkből évezredek óta hordva a szél a lehullott faleveleket, némi televényt képezett. Sokszor megtörténik azonban, hogy este kerekedik egy felhőszakadás, s másnap a gazda szántó- vagy tengeriföldjének nyom-mát sem találja meg, mert a rohanó víz a termőföld-hátyát ma-gával ragadta.

Erdős okom van hinni, mikép e vidéken évek óta nem fordult meg kaputos ember, — maga a pópa is szürben, gatyában járván, — mert a mint egy szántóföld mellett elhaladtunk, egy három-négy éves gyermek kegyetlenül visított. Anyja rákiáltott: „Ahol jönnek ni a drákok, — az ördögök!“ — A kis moezkó ránk mereszté szemét, egyszerre elnémult s ijedten bujt anyjának katrincaja mögé.

És e népnek van költészete! Zenéje fájó érzéseknek, termé-szetes vadságnak tükre, — hü képe egész életének.

Alig hagytuk el az imént említett tréfás történet színhelyét, s füleinket kellemes, de bús hangok érinték. A hegyoldalon, ökrei mellett heverészve ama nemzeti dalt játszotta czimpolyáján valami szerelmes legény, melynek szívzaggató voltát Salamon bűvös he-gedűje után már általán ismerjük.

A völgyön hegyi patak rohan keresztül, irányát egyenesen a szirtfalú hegynek vive. Hová lesz e patak, merre talál ki utat a bérczkatlanból?

A patak folyását követve, felséges természeti tüneményhez jutunk! Ez a *szokodoli barlang*.

A barlang előter-me mintegy 80—100 lábnyi hosszu s négy-szer oly széles lehet; boltozata roppant ma-gasságban emelkedik fejünk fölött s az egyes lecsüngő barnazöld szirtek minden pilla-natban lezuhanással fenyegetnek.

Szája előtt szirt-csoportozatok emel-kegnek, mik egyszerre függélyesen a barlang fenekéig szakadnak le. A bő vízi patak ezen szirtek közt, megmér-hetlen esésű zuhata-got képezve, iszonyu tombolással rohan le, hol azután nyoma is elvész.

A szirt-csoporto-zatok keskeny üregén átbujva s egy-egy, alig egy lábnyi széles sziklapárkányról a másokra ereszkedve, a barlang előteremének mintegy ötödrészeig előre hatoltunk. Egy három láb széles, karzat nélküli, csizsolt, márványsimaságu erkélyfélére jutottunk, honnan a feneketlen mélységbe letekinteni, hajborzasztó és szédületes.

Nagy elővigyázattal lapultunk le a talajra, s ugy pillantot-tunk körül. A zuhatag egy darabig ezüst folyamként tűnik elő, az-után mindig homályosabbá válva, a sötétségben elenyészik a szem elől, mint valamely szellem, mely maga után csak felhőket hágy. Igen, az iszonyu esésében megrört víztömeg folytonos ködfelhő-alakban száll fel a mélységből, mi ezen amúgy is nagyszerű hely-nek valami misztikus tekintet kölcsönöz.

A nép e helyet babonás félelemmel kerüli, s ezért, meg mivel minden népesebb helytől távol esik, e paratlan tünemény hazánk-ban nem igen ismeretes. A hozzáférhetés fáradságos és életveszély-lyel járó, de a küzdés dija nagyszerű.



Szokodoli barlang.

A barlang mélységét kötelekkel akarták megtudni, azonban sikertelenül, s a beleerzedésre is talákozott vállalkozó, de nem találva feneket, vissza kellett ezt huzni.

Arra nézve is sokan törték a fejüket, vajjon a hegyek belsejében hová lesz a patak? Ezt megtudandók, egy ruczárt, meg egy ludat bocsátottak le a zuhatagon. A lud nyom nélkül eltűnt, a rucza hullája azonban a helytől harmadfél órányira, a Vaskoh fölé szállt sziklából előtörő patakka jött ki. E bővizű patak tehát, mely vaskohi előtűnésénél azonnal malmot hajt, mily nagyszerű, a természetől csodálatosan alkotott csatornához folyhat a roppant hegyek belsejében!

T Á R H Á Z.

Magyar színtársulat Budán.

Buda Pesthez egy parittyá-hajntás, s mégis táradalmi izgalom, fényűzés, izlés, művészet stb. tekintetében tengerek választották el soká egymástól. Buda gyakran tekintgetett hátra, Pest pedig haladt előre. Hol Mátyás a nagy király diadalt szerzett a magyar nyelvnek, nem ritkán egy tizedszázadon át magyar színtársulat sem működik. Molnár György színtársulat-igazgató, kinek neve a vidéki színgazgatók között első helyen említették, ismét neveléremdeméit, midőn jól rendezett társulatának a budai nyári színtört 20 előadásra biztosítá, s előadásai sorozatát ápril 2-án Szigligeti „Pünkösdi királynő”-jével megkezdé.

Nagy számmal gyűjtünk össze üdvözölni azon társulatot, mely királyi fészünk falai közé — mondhatni — visszabüvölte, az onnan egy negyedszázad óta száműzött magyar színészetet, a művészetnek azon legmagaságát, melynek mindenkor diszteni kelene ősi dicsőségünk történeti nevezetességű városában.

A Kölcsey himnusával nyiták meg az előadást; mely ifjú erővel, s nemes lelkesedéssel élnek, annyira elragadta a közönséget is, hogy kétszer kellett ismételnök, miután a társulat tagjai új erőt gyűjtöttek volna ki a mosolygó vidéken. Mintha megfürdöttek volna a művészetnek örök ifjúságot kölcsönző forrásaiban, annyi könnyűséggel, annyi kedvvel, annyi erővel játszottak, hogy a legártatlanabb kedélyességgel, a nézők és játszók között, s minden sikerültebb részlet hangos elismerést, s viszhangot költött a nézőkben is. — Mindenki tudta szerepét, mindenki figyelmeztet a jelenetekre, a dallamok tisztán és kerekén énekeltek, a táncok ügyesen és igazi magyar tüllel lejtettek, s valahányszor változás következett, vagy a függöny meglépdült, a közönség mindannyiszor éljenekben s tapsokban nyilatkozta magát elismeréssel.

A „Pünkösdi királynőben” különösen kitűntek: Molnár az igazgató emelkedettebb művészi játékaival; Együd, ki a hetvenkedő uracs szerepébe gondul gyakorolta be magát, s igen élvezhető részüket nyújtott. Ajánlott neki kissé több simaságot, mert noha a színpadon eredetiségében kell adni a színűrt által teremtett egyéniséget, de arra vigyáznunk kell, hogy a mimikai és plastikai szabályokat sértetlenül fentartsuk. — Molnár-nak élénk, eleven játéka, csengő hangja, s természetesen a megfelelőleg alkalmazott öltözete, itt is köztetsébe részesültek; a szép-mátray Laura is kedves jelenség volt, s bárha szenvedő arca, s általában költőibb egyénisége, szerencsésebb alakot és egyéniséget nyújt a tragédiának, e vigabb szerepben is kedves egyéniséget adott, s legkisebbben sem rontott azon művészi rokonszenven, melylyel iránta régebben viseltünk.

Mi a csoportozatokat, általában a berendezést illeti, Molnár ez alkalommal is eleget tett vidéki jó reputációjának.

Molnár mint igazgató, s az igazgatása alatt álló jelen társulat, vagy annak tagjaihoz hasonló iskolázott, tanulni szerető, fiatal tagok Budán is megkedvelhetnének a magyar színészetet, annyival inkább, mert ős városunk közönségének egy része ez alkalommal is megmutatta, hogy kedvét leli e legnemesebb szórakozásban, melylyel megmutatta, hogy kedvét a művészetrel, másrészt nemes példákban tanít, lelkesít és emel, s igen nemes eszköz arra, hogy zengő nyelvünket megtanuljuk és megszeressük.

Molnár többször igazolta, miként a pártolást megérdemli, ő szakavatott egyéne szakának, s így egyedül rajtunk, a közönségen áll, Budán is felépíteni Thalia templomát, ajtó tört a hivatott papoknak, s megkezdetni az áldozatokat, melyeknek magasra törekvő füstje éltető harmatkint hull vissza a nemzeti művelődés és nyelv itt-ott még meglehetősen parlag földjére. — Erdőd.

Irodalom és művészet.

+ Ráder Antal székesfehérvári könyvtáros aláírás nyit ily című, két-kötetes munkára: „Magyarország nádorai.” Irtá Szomoróczy Sz. J. Megjelenik több arcképpel díszítve ápril végére. Ára 2 ft, mely csak a könyv átvétele után fizetendő.

+ (A gr. Karácsonyi-pályázat eredménye) apr. 2-án hirdettetett ki az Akadémia ülésében. A jutalom a „Vigjátéktár” című vigjátéknak lón odaítélve. Felbontatván a jelítség levélke, szerzője Dobsa Lajos tűnt ki.

+ (Zajzoni „Börtündalok”) című költeményfüzére megjelent. Az egy-kötetnyi mű 213 lapra terjed. Engel és Mandello sajtója. Ára nincs kitéve.

Jeltadandó a tovább indulásra, F. erdész ur vak töltéssel lövést ejtett pisztolyból, mi oly bömbölést okozott, mint valami huszonnégy fontos ágyu. Az erős légnymomás a lőpor füstjét pillanattal kiszorította a barlangból.

A főbarlang ivboltosatos óriási kapuja fölött jobbra még egy embermagasságu nyílás is látszik, mely több felé ágazó, hol tágasbodik, hol szűkülő folyósokba vezet. Ha sejtésem nem csal, e folyósok összeköttetésben vannak a patak földalatti útjával, ezt azonban bizonyítani nem lehet megtudni, mert a messzebbre beható kutatókat meggátolja a lángot is eloltó főtűs lég.

(Folytatás következik.)

+ Pfeifer Ferdinánd „Képcsoportozatok hazánk multjából” című három képcsoportozatra nyit előfizetést. Az első csoportozatot a Rákóczy-család arcképei, a másodikat a haza függetlenségéért elvérzett Zrínyi Péter, Nádasdy Tamás, Frangepán és Tattenbach, a harmadikat a Hunyady-család arcképei teendik. Az első lap már megjelent, a második e hó közepére, a harmadik május 15-re jelenik meg. Előfizetési ár mindahárom lapra 5 ft, egy lapra külön 2 ft.

+ Megjelent: „Szekely-kürt, erdélyi regék, mondák, balladák és dalok Thaly Kálmántól.” Ajánlja van gr. Lázár Mórni szül. Barcsay Apollónia ó ngának. A 180 lapra terjedő s igen csinosan kiállított könyv ára 1 ft. 30 kr.

+ Megjelent: „Honvédek naplójegyzetei,” összegyűjtött Korányi Viktor. Második javított kiadás. Az első kiadás, mint a címtáblán olvassuk, csaknem egészen rendőreleg legfoglaltatott. Emich Gusztáv tulajdona. Ára 1 ft.

— A „Honvédek könyve”-nek első kötete a legérdekesebb hadjáratok adatok gazdag és változatos tárával, s Budavár ostromának rajzával rövid időn elhagyja a sajtót. Megemlítendő, hogy legelső előfizetője mind a 12 kötetre Weisz Bernát pesti nagykereskedő volt, ki az előfizetési díjhoz a pestmegyei honvédségfőnök bizottságának számára külön még 50 ft-ot csatolt. Vajha minél többen követnék a hazafias példát. (Beküldetett.)

+ (Egy kis röpirat) jelent meg legközelebb ily cím alatt: „Gondolatok az 1848-dik évi IX., XI., XXIII. és XXIV-dik törvények értelmezése és alkalmazása köréből.” — Egy közéleti képviselő.

+ (A „Budapesti Szemle”) XXXVIII. és XXXIX. füzet megjelent. Jeles tartalma következő: I. Az Anjouk és műveltségünk. Vass Józseftől. II. Olaszország újabb története. Második közméleny. Reuchlin nyomán, János Ferenczétől. III. A középkori építészet. Második közméleny. Henselmann Imrétől. IV. Pitt Vilmos. Macaulay hátrahagyott irataiból K. B. V. Magyar Tud. Akadémia. VI. Irodalmi szemle. — A jeles tudományos folyóiratra újlag figyelmeztetjük a közönséget. Az egész évi folyam 10 füzetből áll, előfizetési ára 10 ft, öt füzetre 6 ft. Az eddigi három évi folyamokból is kaphatók még teljes számú példányok, ugyanezen árt.

+ (Kempelen Győző), a „Szegedi Híradó” volt szerkesztője, mint értesülünk, egy új lapot fog megindítani, „Tissavideki újság” cím alatt.

+ (A „Szegedi Híradó”) újra megindult, még pedig, miután szerkesztője még nincs, a kiadó felelőssége alatt. Könnyűnek látszik most már a felelősség.

+ (A „Delejti” szerkesztését) a képviselővé választott Pesty Frigyes helyett ideiglenesen Ötvenyi N. vette át.

+ (A „Pécsi Lapok”) szerkesztője Bánffy Simon képviselővé választván, helyét ideiglenesen Bodó István töltendi be.

+ (Szokolay István „Törvényességi és törvényhozási lapja”) az országgyűlés megnyitásától fogva napi lappá teszi. Előfizetési ára évnegyedekint 3 ft.

+ (Lauka Gusztáv „Ördög naplója”) című új humoristikus lapjának mutatványszáma megjelent. Kiadja Engel és Mandello. Előfizetési ára fél-évre 3 ft.

+ (Ismét új humoristikus lap!) Ennek meg az lesz a címe, hogy „Fekete leves.” Szerkesztője a vitéz Bús Vitéz leendő. Tehát „hátra van még a fekete leves.”

+ (Szokolay Viktor), a „Garabonczás diák” volt szerkesztője felhívja a lap előfizetőit, hogy az előfizetési pénzek visszaküldését ne nála, mint kinek azokhoz semmi köze, hanem a kiadó Werfer Károly osdőtömegénél, illetőleg Rózsa közjegyző urnál sürgezzék.

+ (Macaulay beszéde a zsidók egyenjogóságáról) Fischer Lajos által fordítva s a kolozsvári izraelita magy. egyesület által kiadva, magyar nyelven megjelent. Ára 30 kr.

+ (A pest-budai hangszegyleti zenede részéről) egy régi magyar stýlben. zongorára készített lassu és friss magyar nótára kihirdetett pályázat következtében, a határidő lejártáig 9 pályamű érkezett be.

+ (A műegylet képtárlatában) jelenleg azon művek vannak kiállítva, melyek a részvényesek között kisorsolás végett megvették. E képek száma 100, melyek közt 27 olajfestmény van 5229 ft értékben, a többi vízfestmény, metszvény és kőrajzat. Az olajfestmények 3/4 részben hazai művészekről valók.

Vasárnapi Ujság 14-ik számához 1861.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

— (Figyelmeztetés selyembogártojás ingyen kiosztása iránt.) A nm. m. kir. helytartótanács a hazai selyemtenyésztés érdekében ingyen kiosztás végett 400 lat jeles brianzi fajta selyemhernyótőjtést kegyeskedvén az orsz. Magyar Gazdasági Egyesület rendelkezésére bocsátani: alulírottak ezen-nel szerencsése van a selyemtenyésztéssel foglalkozni akaró közönséget figyelmeztetni, hogy:

1) A ki saját tenyésztésre selyembogár-tojást óhajt kapni, jelentse magát a M. Gazd. Egyesület titoknoki hivatalánál a Köztelnek, az illető köz-ségi előjáráságtól bizonyítványt hozván vagy küldvén arról, hogy a kívánt tojásmennyiséget valószínűleg saját tenyésztésre szándékozik használni, s megígéri egyszermind azt is, hogy a kapott tojás után nyert eredményről annak idején ugyancsak a titoknoki hivatal útján a M. Gazd. Egyesületet értesíteni.

2) Különösen figyelmeztetnek a falusi iskolatanítókat, kiknek elsőségük leend a tojás kiosztásánál.

3) Minthogy a selyemhernyótőjtés készítése ideje az eperfa kihajtásától függ: nagyon kívánatos, hogy az illetők a tojást legelőbb április 20-dik napjáig megkapják. A megrendelő tojást ennél fogva szíveskedjenek az illetők a M. Gazd. Egyesület Köztelkeről a titoknoki hivatalból személyesen vagy megbízottjaik által április 15-ik napjáig elvitetni. Azoknak, kik a megrendelt tojást postán kívánják küldetni, nehogy az időből kifogyjanak, saját költségükre postán fogják a tojást észlezerű katulába pakolva bérmentetlenül elküldeni. — Pesten 1861. márt. 28. — Morócz István a M. Gazd. Egyesület titoknoka.

b.— (Elenyészik-e minden fajta fénykép?) Már akárhányan tapasztalhatták, hogy fényképezés által lemosott arcképek idő folytán elenyésztek s maradt helyette egy darab sárgult papír. Mi az oka ennek? az, hogy a képek előállításához szükséges arany- és ezüst-készítmények helyett vagy más fajta olcsóbb vegyszereket használnak, vagy nem mossák ki azokat elég tisztára; az első ok családi szándék, a második tudatlanság vagy hanyagság szüleménye. — A kellőleg kiállított fénykép nem enyészik el, hanem az ilyenek aztán megvan az ára is, mert hogy az 1 ftos fényképek nem tökélyesek, arról mindenki meg lehet győződve.

+ (A Szent-István-köszöntésért bizottság) ápril 10-én zárja be az aláírásokat. Addig az 5%-os befizetések folyását előadgatnak.

b.— (A pécsi templomáttelepen) a munkások száma annyira megszorodott, hogy ott templomat, plakot s iskolát kelle építeni. Legközelebb ki lesz nevezve az új plébános is.

b.— (A „Pesti Gabonacsarnok”) magasabb feladatra szervezte magát, mely is a gabonakereskedésnek a termelők s külföld irányában emelését, a forgalmi eszközök tökélyesbítését, állandó választott bíróság behozatalt stb. előzolja.

b.— (A „Borászati Lapok”) pártolatlanság következtében márt. 15. megjelent az évi 11. számmal megszünt önállón megjelenni s beleolvadt a „Gazdasági Lapok”-ba, mely is a „B. L.” szerkesztőjének vezetése mellett, ezután egy állandó borászati rovatot nyit meg. A megszünt lap előfizetői a „Gazdasági Lapok”-at fogják kárpótlásul kapni. — Valóban sajnos jelensége az időknek, hogy Magyarországon, hol pedig a bortermesztésnek nagyobb jövője van, mint akármely más termelési ágának, épen az egyetlen s oly jó tapintattal szerkesztett „B. L.”-nak pártolatlanság miatt kell megszűnnie.

b.— (Az országos borászati-egylet) alakítása végett megbizott választmány Pesten márt. 17-én ülést tartott. Elismerték, hogy az egyletnek 3 irányban kellend működni; 1) a szőlőművelés és pinczegazdászat emelése; 2) borkereskedés; 3) az országgyűlésen kieszközölendő üdvös törvények által. — A márt. 20-ra határozott közgyűlést, az ünnepek s az országban ekkorra eső választások miatt, későbbre halaszták; a határidő tudatni fog a közönséggel.

b.— (A magyar borok.) Schwarzer bécsi nagyborkereskedő, kinek Amerikában is vannak raktárai, úgy nyilatkozott, miszerint kereskedői tapasztalása szerint, a magyar borokat tartja a világkereskedésre legalkalmasabbaknak — és ő nagy jövőndöt ígér borainknak, de csak úgy, ha erélyesen ragadjuk meg boraszatunk érdekét.

+ (A kolozsvári gazdasági-egylet) elhatározta, kertjében és kertésze vezetése alatt kertész-inas-iskolát nyitni meg. A tanulók kétféle oktatásban részesülendek: elméletiben és gyakorlatiban. Az elméletihez tartoznak: természetrajz, növénytan, földisme, termelés, mértan, könyvvitel. A gyakorlatihoz: gyümölcsfa-nevelés, nemesítés, metszés s a szőlőművelés különböző módjai, konyhakertészet. — Hasonló üdvös intézetet másutt is jó volna állítani.

b.— (Lőporpótlék.) Egy bécsi mérnök fűrészpótlékot oly keveréket készített, mely a lőport teljesen pótolja, sőt ennél nagyobb erőt fejt ki.

+ (Marhavész.) Egy, márt. 27-iki helytartósaági hirdetvény szerint Bolgárország több helyein a lovakat, de még inkább a szarvasmarhát pusztító ragályos járvány ütött ki. A kellő intézkedések a behurcolás veszélye ellen azonnal megtétettek.

b.— (Bankó-aprópénz.) Ez évi febr. hó végén 6,533,166 ft értékű bankó-aprópénz volt forgalomban; hanem az ezüst hatosok el is tűntek ám úgy, mintha soha nem is léteztek volna.

Közlönyzetek, egyletek.

b.— (A magyar természettudományi társulat) mártius 27-ki ülésében Groszmann tr. folytatá elméletét a tökéletlen négyzetekről. Tóth Sándor ur Pest-Budán eddigél felfedezett daphnida nevű apró héjancsokról irt monographiáját mutatá be az állatkák rajzával. Preysz tr. a Bunsenféle photometert mutatá be, melyet Sztoczek és Jedlik ur is legjobban eszköznek ismert el a különböző világ hatályosságának megmérésére.

b.— (A budapesti orvos-egylet) márt. 16-án tartott ülésében Arányi Lajos egyetemi tanár ur, a négy utóbbi hónap alatt száz hulla után 2 szerzett kórbonczai tapasztalatait kezdte előadni. A mártius 23-diki ülésen pedig Rózsay ur emlékebeszédet tartott a 12 év előtt elhunyt dr. Schlesinger Ignác fölött.

— (A váci magy. kir. süketnéma-intézetben) jelen tanév végével 4 országos alapítvány, és pedig 2 fiu és 2 leánygyermek részére, ezenfelül 4 magán, ugyint: gr. Bathány, Úrményi, Jeszenovszky családok és sz. k. Pest városa alapítványa ürlend meg.

Mivel a megürlendő 4 országos alapítvány a nagyméltóságú m. k. helytartótanács magas kegyelméből töltetik be, azok tehát, kik ilyet elnyerni óhajtanak, a fentisített magas k. kormányzékhez czimzendő tolyamodásaihoz e következő okmányokat csatoljanak:

1-ször. Keresztlevelet, melyből látható legyen, hogy a gyermek 9 év-nél nem fiatalabb és 14-nél nem öregebb.

2-ször. Orvosi bizonyítványt, melyben a gyermeknek testi és lelki állapotáról körülmenyes és lelkiismeretes tanúság tessék, abban világosan megemlítendő, vajjon a gyermek bir-e fogékonyssággal is a tanulásra vagy nem? — továbbá védhímlővel beoltott-e, avagy pedig a himlőzést természetesen kiállotta legyen? —

3-ször. A folyamodó lakhelyén létező városi vagy községi előjáróság által kiadott szegénység bizonyítványt.

Fennelösorolt okmányokkal ellátott folyamodvány legelőbb e folyó évi május hó 20-ik napjáig az illető megyei városi hatóság útján a nmltgu magy. kir. Helytartótanácsnak lézen felterjesztendő.

Azok pedig, kik a fennmegnevezett magán-alapítványok közül valamelyiket elnyerni óhajtanak, hasonló okmányokkal felszerelt folyamodványaitkat az illető kegyurakhoz intézzék.

126 forint évi fizetésért oszt. ért. süketnéma gyermekek nevelésére minden időben elvállaltatnak, kik az érintett kötelezettség teljesítésével az intézet mindazon játékonyságában részesülnek, melyekben az alapítványokban növelt gyermekek része-ittetnek.

Kényelmesebb ellátás iránti feltételekről bővebb utasítást az igazgató-ságnál nyerhetnek az ilyet igénylő szülők. — Az intézet igazgatósa.

b.— (A pesti lövész-társulat) közelebb tartott közgyűlésén jeszeniczei Jankovich Gyula ur nevezetett ki egyhangulag fölővezésmesternek.

b.— (A pesti nemzeti testgyakorló tanodában) ápril 6-án nyitották meg az ideit tanfolyamot.

b.— (A budai alagut-társulat közgyűlése), melyet az egylet titkárnak, Baumgartennek gyászos halála folytán el kelle halasztani, márcz. 27-én ment véghez. Baumgarten a pénztárt oly zavarban hagyta hátra, hogy szoros vizsgálat után kitűnt, miszerint abból 8787 ft 15 kr hiányzik, mely összegnek Baumgarten vagyonából helyreplótás végett intézkedés történt. Mióta az alagut főnnáll, összes bevétele 543,826 ft 93 kr, összes kiadása pedig 536,382 ft 5 kr. — A bevétel közt van 134,151 ft 48 kr. az alagut jövedelme, maga az alagut eddig 454,968 ft 24 kr került. — Az egylet adósságai már tisztázva vannak. — 1860-ra egy részvényre 5 százalek osztalék adatik ki. — A főnnebbi összegből kitűnik, hogy a budai Európában a legolcsóbb alagut, csak aztán olcsó husnak hig ne legyen a leve, mert ha az ember komolyan vizsgálja, az alagut boltja már is sokat szenvedett az átázás által.

b.— (Gyógyintézet mellbetegek számára.) Reil heidelbergi magán-tanár Kairóban születvén, itt gyógyintézetet állított fel mellbetegek számára, melybe a világ messze tájairól érkeztek betegek, úgy hogy most az orvos intézetét nagybóbitni akarja. A szükséges 100 ezer frankot részvények útján szándékozik összehozni s a kormány s több ott kigyógyult gazdagok már is tetemes összeget irtak alá.

b.— (A vasutak Ausztriában.) Ausztriában a vasutak összes hosszúsága jelenleg 543 mfd. 1838-ban Ausztriában csak 30 mfd hosszúságu vasút volt, tehát 25 év alatt az 513 mfd-dal szaporodott.

b.— (Az érsekújvári takarékpénztár) forgalma 1860-ban 619,514 ft 20 kr-ra ment, az egylet tiszta jövedelme 4581 ft 67 kr, melyből egyegy részvény 10 ft osztalékot kap, a Széchenyi-szoborra pedig 200 ft adatik sat.

+ (A pesti takarékpénztár) márt. 28. közgyűlésében választmányi tagokul megválasztottak: Barabás Antal, Bellaagh József, Bereznay István, Bertha Sándor, Burgmann Károly, Cséry Lajos, Dulovits János, Ebner N. János, Emei János, Gál János, Gerenday Ábrus, Giczey Samu, Gozsdu Manó, ifj. Haader György, Halbauer János G., Hajnik Pál, Hirsch Samu, Kapezy Tamás, Karczag Ferencz, Kaján Sándor, Kern Jakab, Kiss Károly, Kléh István, Madass Károly, Mihály Antal, Munk Mór, Primayer János, Prückler Ignác, Rök Szilárd, Schallatz Antal, Simonics Alajos, Szányi János, Sári Szabó Albert, Szeger Frigyes, Széher Mihály, Tóth Gáspár, Tóth Lőrincz, Unger Antal, Vétésey Sándor, Valthier Ágoston.

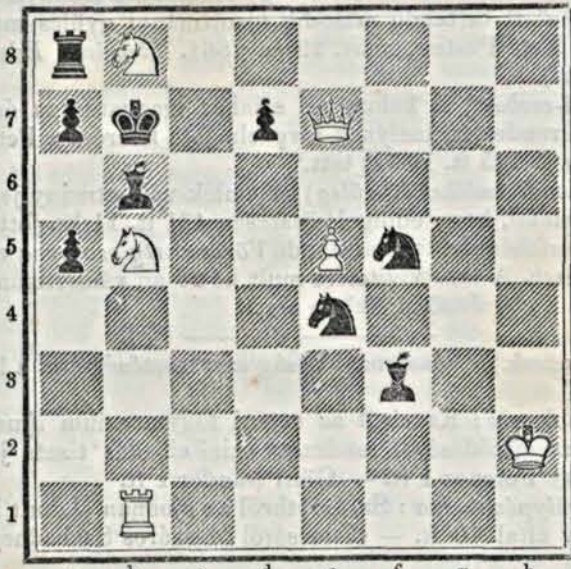
Wajda Mihály által 9 ft. 1 kr. (ebből a tőkére 3 ft. 50 kr.). — Összesen 25 ft. 1 kr.

Az eddigi I—LII. közzelésekkel együtt: 14,601 ft. 11 kr., 1 régi róm. arany, 1 huszárkos arany, 112 cs. arany, 21 képtáros tallér, 1 orosz tallér, 4 ujtos, 140 huszas, 18 negyedfős, 1 db. 100 pftos és 10 db. 20 pftos nemzeti államkötelezőkötetvény.

(Részletes kimutatás) a fentebbi adakozásokról, melyekhez többen járultak: Tisza-Szalókról Csuri János és családja tagjai 6 főt tettek össze a tudományok házára. A hazafiai adakozás egyes tetelei: Csuri János 2 ft.; — neje szül. Simkovits Mária 1 ft., leányai: Szidónia 1 ft., Gizella

SAKKJÁTÉK.

67-ik sz. feladvány. — Weisz A. J. tanártól (Budán).
Sötét.



Világos.
Világos indul s 4-ik lépésre matot mond.

A 62. számú feladvány megfejtése.
(Parabutyi gyárból.)

Világos. Sötét. Világos. A) Sötét.
1) Hg8 - f6 Ke6 - f5 2) Kf5 - e6
3) Hf6 - e4: Kf5 - e4: A) 3) He8 - g7 +
3) He8 - d6 +

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Lesson: báró Meszényi Páster: Cselkó György. — Simongáthán: ifj. Tóth János. — Monokon: Skvór Antal. — Kis-Kürtösön: Csémizky Károly. — Torján: Wolf G. és Szankay F. — Bécsben: Gold Samu. — Debreczenben: Reisinger Imre. — Poroszlón: Nyilas Alajos. — B.-Ujvároson: Kovács Lajos. — Gyula-Fehérvártól: Horváth Lajos. — Győrött: Rózsa Elek. — Hataiban: Kovács Zsigmond.

Rövid értesítések. B.-Keresztúr: Olosváry I. Ön a 61. sz. feladványt helyesen fejtette meg. A 60-ra vonatkozólag nézze ön a 9-ik számbeli rövid értesítést. — Ebenthal. Sz. J. Két mózduletian gyalog miatt d 1-en világos Futár nem állhat.

Színházi napló.

Hétfő, ápril 1. „A vén bakancsos és fia a huszár.“ Eredeti népszínmű 3 szakaszban. Irta Szigeti József. Ma kezdetet meg az új színházi év, régi, de jó eredeti darabbal. Sajnáljuk, hogy a „Friczit“ ezuttal is Szigeti helyett Tóth Soma adta, ki ugyan sok furcasággal játszik, de azért Szigetit nem pótolhatja teljesen. A kettő „Friczije“ úgy áll egymáshoz, mint a fordított darab eredetiéhez. Ilont is inkább ohajtottuk volna Lendvainétől látni, mint Szilágyi Bélánétól.

Kedd, ápril 2. „Bánk bán.“ Eredeti opera 3 felv. Zenéjét szerző Erkel Ferencz. E szép dalművet ma adták először a rendes helyárrakkal. Sietett is a közönség tömegesen az előadásra, úgy hogy a kik idején be nem iparkodtak, kénytelenek voltak az előadás nyújtandotta élvezetekért másutt keresni kárpótlást, mert a színházban már nem volt számukra hely. Mi is ezen boldogtalanok közé tartozunk.

Szerda, ápril 3. „A szigetvári vértanúk.“ Eredeti szomorujáték 4 felv. Irta Jókai Mór.

Csütörtök, ápril 4. „Toll hatalma.“ Vigjáték 1 felv. „Férj az ajtó előtt.“ Operette 1 felv. „Varázs-hegedű.“ Operette 1 felv.

Szerkesztői mondanivaló.

5595. Löcse. B. T. A beküldött rajzok — kettő kivételével, melyeket már birunk — munkában vannak s meg fognak jelenni.
5596. A sz. királyi domb. Figyelmet gerjesztőleg indul Legközelebb elolvassuk.
5597. Magyar indulj! Már harmadik fordítása a marseilais-nak, ez utóbbi különösen magyar viszonyokra alkalmazva. A próbák nem sikerülnek. De ez nem csoda. Ama dal francziáknak, franczia szemlemben van írva; nálunk a legjobb fordítás sem tenné meg az ottani hatást; nekünk más természetű költemények kellene s — vannak is.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztav. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1861.

1 ft.; szolgálcselédjei: Juhász István 25 kr., Pomaházi Gábor 25 kr., Szabó Margit 25 kr., Pomaházi Orsi 25 kr. Örvendetes látmány, midőn a család összes tagjai át vannak hatva az áldozatkészség nemes érzelmétől.

Erdélyben, Udvarhelyszék egy ősi székely helyén, Bordos községben ifj. Wajda Mihály bocsátott szét egy lelkes felszólítást, hogy a tudomány Pesten építendő országos házára nyujtsák be áldozatfilléreiket, e felszólításra 9 ft. 1 kr. gyűlt be a következő adakozóktól:

ifj. Wajda Mihály a házra 1 ft., a tőkéhez 25 kr.; Szőke Endre a házra 1 ft., a tőkéhez 1 ft.; Lendvay Imre a házra 1 ft., a tőkéhez 1 ft.; Pálffy Elek a házra 50 kr., a tőkéhez 50 kr.; — továbbá a házra: Molnár Károly 20 kr.; Wajda József 60 kr.; Dávid György 20 kr.; Wajda György 40 kr.; Márkos Pál 20 kr.; a község több szegény tagja 1 ft 16 kr.

5598. Das Speditions-Bureau. Olvassuk, hogy „egy itteni gazdanének kecskéje négy gidát ellet s hogy ezek a legjobb egészségnek örvendnek stb.“, de az nincs oda írva, hogy e természetcsodája hol történt. Hol lakik az „itteni gazdané“, és hol van az a Speditions-Bureau?

5600. Torna. H. J. A régi adománylevelet utatitása szerint annak idejében átszolgáltattuk a nemzeti Muzem igazgatóságának. Az előzetési megbízásokat teljesítettük.

5601. Vihar előtt, alatt s után. Megérkezett s adatni fog.

5602. Protrepiton. Az eddig vett fordítások között ezek a legjobbak. A többi gyűjteményhez teszük s kiadásán fogunk munkálodni.

5603. Jolsva. Porubszky S. urnak Szabó Ábris urnak Jolsvára, egyszeri előfizetése folytán a P. U.-nak csak egy példányhoz levén joga, két példányra nem tarthat igényt. Ennélfogva a tévedésből eddig az ő neve alatt küldött második példányt megszüntetjük, s a mint az igazság hozza magával, ezentul Porubszky Samu ur nevére fog küldetni.

(Kiadó-hírtal.)

5604. Zs.-Gyarmat. H. Gy. Vettük azt a csodaszülött politikai programot; elteszük rarisitásaink közé, de a nyomdai festéket újra nem vesztegetjük vele. Beszélőkre válik az illető választóknak, hogy ezen szörnyeteg-kiáltvány által lépén nem ragadtak.

5605. Vázlatok a természet köréből. Nagy köszönettel tartozunk. Így szeretjük mi az efféle cikkeket. A besorozás napját várjuk.

5606. Rafajna-Ujfalú. Parré P. felkészt urnak. Kérdésére sajnálattal kell őnt értesítenünk, hogy azon, a lapokban említett s Pestről eltávozott Werfer Károly ugyanazon egyén, ki a múlt évben a „Széchenyi-Album“ kiadását hirdette, melyre ő is előfizetett. Fog-e ezen album megjeleni? s általában mikép áll ezen vállalat ügye? arról legközelebb felvilágosítást vár a közönség vagy az album megnevezve volt szerkesztőjétől, vagy Werfer csódtömegének gondnokától. A közönség megnyugtatósa nagyon megkívánna ezt; addig e szomorú ügyről mi sem adhatunk bővebb felvilágosítást.

5607. Szemere Bertalan urtól, Magyarország volt miniszterétől, Londonból küzelebb egy cikk küldött be e lapok szerkesztőségéhez, mely Jókai Mórnak minap küldött „Életem legszomorubb napjai“ című visszaemlékezései némely pontjára helyreigazítást kívánna szolgáltatni. A beküldő ur állását teljesen méltányolva, szívesen nyitnók meg czoafolatának hasábjainkat, ha az csupán csak tisztelt munkatársunk előadását vagy személyét bármí modorban illetné; miután azonban a nevezett cikket az 1848—49-iki évek óta számos szent emlékeinket, s akkor szerepelt egyéniségeket oly modorban érint, melyet az igazság kiderítésére s a kedélyek megnyugtására a mai időben egyáltalán nem tartunk célravezetőnek, sőt károsnak hiszünk: kénytelenek vagyunk kijelenteni, hogy az említett cikket jelen alakjában s a jelen körülmények között ki nem adhatjuk. Ennyit a magunk igazolásra Szemere B. ur irányában, ki, reméljük, komoly megfontolás után méltányolni fogja helyzetünket.

Nyílt tér. *)

— Nyilatkozat. Thrór Lajos és társai, a fonyi francia malomkőbánya tulajdonosai, megengedik nekem, hogy az általam említett vádra (lásd Vasárnapi Ujság 1861. 8-ik szám), mintha ők az én czégem alatt árulták volna köveiket, bizonyos eset szolgáltatott alkalmat és okot. Miután az igen tisztelt urak kinyilatkoztatták, hogy ilyen esőkben sem volt: részemről a vádat elenyészettnek vallom, feltartván a szerencsét, hogy loyaltásért loyaltással, kölcsönös becsülésnél ne tartozunk egymásnak kevesebbel. — László Szabó Károly.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelőséget a Szerk.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-kelet/nyug		Izraelit. naptár	Hold-kelet/nyug	
			6. p.	6. p.		6. p.	6. p.
Aprilis							
7 Vasár.	F 1 Szaniszló	F 1 Horm	26 A 3 bájtk.	5 30	6 35	27 Bt Józ.	4 4 4 4
8 Hétfő	Dénes püsp.	Walter	27 Matrona	5 29	6 36	28 [hal.	4 21 5 10
9 Kedd	Dömötör v.	Dömötör	28 Hilarion	5 27	6 37	29	4 38 6 13
10 Szerda	Ezechiél pr.	Ezechiél	29 Márk	5 25	6 38	30	4 56 7 18
11 Csütört.	Leo pápa	Leas	30 Klimachus	5 23	6 40	1 Igar	5 17 8 23
12 Péntek	Jézus dzsid.	Gyula	31 Hypatius	5 21	6 41	2 Nabab	5 43 9 29
13 Szomb.	Justin v.	Hermen.	1 Aprilis	5 19	6 42	3 30. S.	6 14 10 32

TARTALOM.

Az országgyűlési követekhez. — A magyar szent korona. — Petőfi bölcsője s sirja Szász Károly. — Az első olasz parlament megnyitása (képpel). — A magyar korona gyöngyei. — Vándorlások Erdély felé (folytatás, képpel). — Férjhez: Magyar színtársulat Budán. — Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — A magyar Akadémia palotája. Sakkjáték. — Színházi napló. — Szerkesztői mondanivaló. — Nyílt tér. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

15-ik szám.

Nyolczadik évi folyam.



A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrétben 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhöz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félre 12 ft., évnegyedre 6 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Bezerédj István,

(született 1796., meghalt 1856.)

Most, midőn a honatyák oly hosszú, kényszerített szünetelés után végre ismét összegyülekezének, tanácskoznak a haza jelene, jövője felett: illőnek tartjuk, megemlékezni azon jeleseinkről, kik szintén e téren vívták ki a nemzet osztatlan tiszteletét, de kiknek jelenlétét az ország tanácteremének zöld asztalánál fájdalmasan kell nélkülöznünk.

1830. óta 1848-ig csaknem minden országgyűlésen jelen volt Bezerédj István, a tántorithatlan hazafiságu, elragadó szónok, a tudományosan művelt és bölcs törvényhozó. — S valóban a mai idősb nemzedék, mely korábbi országgyűléseink képre meg emlékezik, vagy azt hagyományok után ismeri, Bezerédj István itresen hagyott követi székét megilletődés nélkül nem nézheti, s a nagy vesztegség felujuló érzete itt is a jövő reményeiben keresi a vigasztalást. —

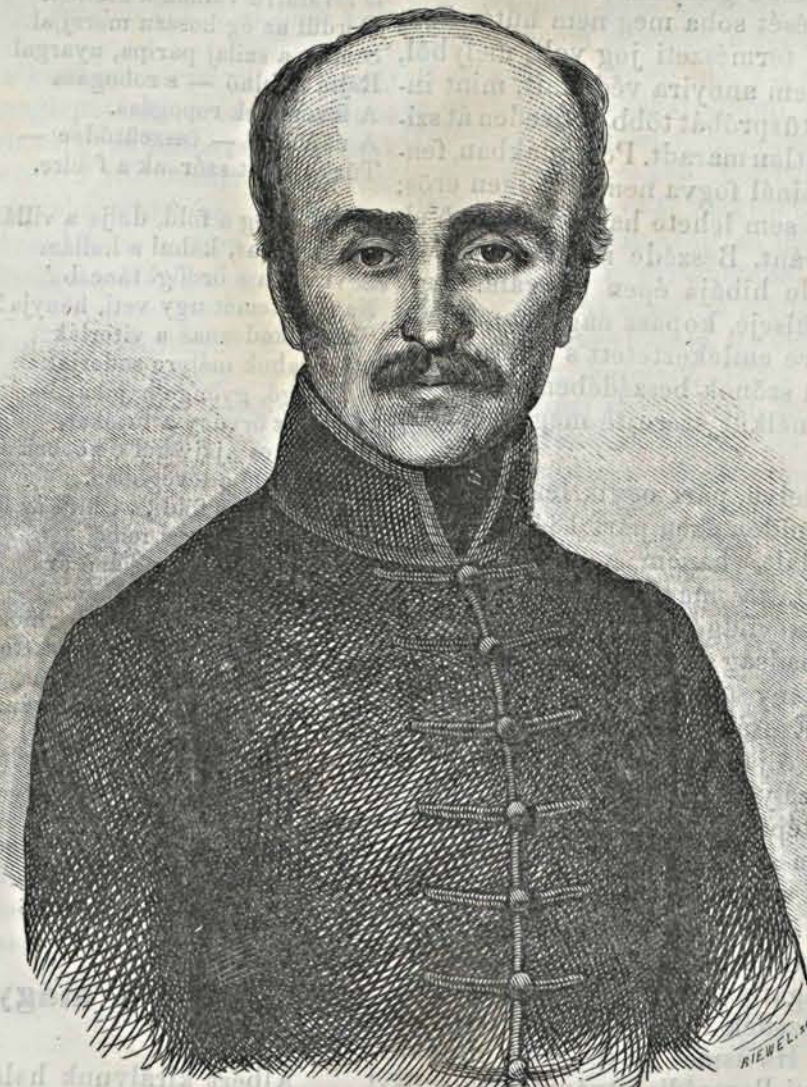
Voltak, kik Bezerédjt, miután látszólag nem mindig a fontolgató ész hideg tanácsai után járt el, nem tartották mély statusférfinak. Mi az efeletti vitát meddőnek s czélunktól távol esőnek tartjuk. Annyit föl kell jegyeznünk mindenkorra, hogy Bezerédj István, bár benne kiválólag az érzés emberét tiszteltük, mindig azok sorában állott legelől, kik a szabadság és műveltség szent zászlóit lobogtatták, s hogy nemes szive a haza és emberiség boldogságáért oly melegen dobogott, mint senki másé e hazában. Ő róla írta régebben egy elmés jellemrajzíró, hogy ha egyszer magyar miniszterium alakul, Bezerédj számára egy külön emberszereteti tárczát kellend alapítani. Bezerédj egész lénye csupa szeretet és boldogítási vágy volt; sajnálta a gyarló-

ságot, megsiratta a bűnt, s hibája épen csak az volt, hogy gyűlölni nem tudott. — De épen e hibából fakadtak legszebb erényei is.

Most őt is az örök sir fedi el szemünk elől; a haza szerencsétlensége törte meg e nemes szívet is; mint annyi ezren a lefolyt évtized gyásznapjaiban, tán ő is a hon jövője felett kétségbeesve szállott sirjába. — Bár itt volna most közöttünk és hallanók ismét lelkesítő szavait, melyek a derülő hajnal láttára keblől fakadnának, s melyek egyenesen a szívhez szólának, mert melegen érző szívből törnének elő!

Bezerédj István 1796-ik nov. 28-án született Sopron-megyében Szerdahelyen, előkelő birtokos családból. — Tanulmányait Sopronban és Pozsonyban végezte, áttette lakását Tolnamegyében levő birtokába. Az ott élt lelkes öreg Csapó Dániellel szövetkezve, e megyének a szellemi s anyagi téren valódi reformatora lett s mai napig is büszkesége s áldott jöltevéje. A nyilvános életben korán lépett fel. Már 1823. körül, midőn az alkotmányt veszély fenyegette, a bátor küzdők között látjuk Bezerédjt, ki lelkes szavakat irt s hangoztatott a megtámadott nemzeti jogok védelmére.

Az 1830-iki országgyűlésen már mint követvölt jelen, a 3 évig tartott 1832/3-iki országgyűlésen pedig, midőn a jobbgyság sorsát enyhítő urbéri törvények hozattak, különösen kitünt azon emberszerető s népbaráti nemes heve, mely Bezerédj egyéniségét különösen jellemezte. Az 1839—40-ki országgyűlésnek csak egy részén lehetett jelen, mert a megyéjében dühöngött poli-



BEZERÉDJ ISTVÁN.